

Kur'an'ı Tercüme Etmiş Olan Mühtedi Hanımlar

Converted Ladies who Have Translated the Qur'an

Öz

Kadınların Kur'an eksenli çalışmaları Hz. Peygamber döneminden itibaren söz konusudur. Hz. Aişe ile başlatılabileceğimiz tefsir çalışmaları yirminci yüzyılın son çeyreğinden itibaren bu alanda çalışma yapan yeni hanımlarla devam etmiştir. Günümüzde Kur'an'ı tefsir eden hanımların sayısında önemli bir artış söz konusudur. Kur'an tercümesi yapan hanımlara gelince, ondokuzuncu asrın ortalarında bir hanımın Kur'an'ı tercüme ettiğine şahit oluyoruz. Yirminci yüzyılın ortalarından itibaren –tefsir yapan hanımların sayısı gibi- Kur'an'ı tercüme eden hanımların sayısı da artmıştır. Bugün muhtelif ülkelerde Kur'an'ı tercüme faaliyeti içinde bulunan sayıları dikkat çekecek kadar çok hanım bulunmaktadır. Çalışmada bu hanımlardan ihtida ederek Müslüman olanlar ve yapmış oldukları tercüme üzerine durulmaktadır. Allah'ın hidayet nasip ettiği bu kadınlar muhtelif milletlere mensupturlar. Aralarında Rus, Amerikalı, İngiliz, Macar veya başka ülkelerden olanlar vardır. Bunların Kur'an'la tanışmaları farklı farklı olduğu gibi her birinin ihtida hikayesi de kendine özgüdür. Daha önce yayımlanan bir çalışmada Müslüman bir ailede doğup İslâmî bir çevre içinde büyüyen hanımların yapmış olduğu Kur'an tercüme işlenmiş idi. Burada ondan farklı olarak daha önce Müslüman değilken sonra İslâm'la şereflenen hanımlar ve onların tercüme ele alınmaktadır. Kur'an'ı tercüme ettiği halde Müslüman olmayan hanımlar da vardır. İhtida etmiş hanımlar ile gayrimüslim hanımların yapmış oldukları Kur'an tercümelerine tek bir çalışmada yer vermek, makalenin sınırlarını aşacağından gayrimüslim hanımların Kur'an tercümelemlerini başka bir çalışmada incelemek düşüncesindeyiz. Burada yalnızca Kur'an'ı tercüme ettiğini tespit edebildiğimiz mühtedi Müslüman hanımların hayatları ve tercümelemleri hakkında kısa bazı bilgiler verilmekte; tercüme yöntemlerine işaret edilmektedir. Ayrıca tercümelemlerinin kaynakları, çevrelerinde ve genel olarak Müslüman kamuoyunda meydana getirdikleri etkiler; bunlara dair oluşan tepkiler de beyan edilmektedir. Tercümelemlerinin muhtevası ve yaptıkları çevirilere dair örnekler üzerinde –makalenin hacmini büyüteceğinden- yoğunlaşmamaktadır. Bununla birlikte bazı tercümelemlerden birkaç örnek verilmektedir. Bu hanımları Kur'an tercüme etmeye sürükleyen saiklere de değinilmektedir. Kur'an'ı tercüme eden mühtedi hanımların bir kısmı bunu tek başına yapmışken, bazıları da ortaklaşa yapmışlardır. Çalışmada bu noktaya da dikkat çekilmekte ve hanımların bu tercümelemlerdeki payları tespit edilmeye çalışılmaktadır. Mühtedi hanımlardan bazıları Kur'an'ın tamamını çeviren bir kısmı da Kur'an'ın bazı cüzlerini, bazı surelerini, hatta seçilmiş bazı ayetlerini tercüme etmeyi tercih etmişlerdir. Burada sadece Kur'an'ın tamamını tercüme etmiş olanlar üzerinde durulmaktadır. Çalışmada sıralama, tercümelemlerin yapıldığı tarihe göre kronolojik olarak verilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Tefsir, Kur'an, Kur'an Tercümelemleri, Hanım Kur'an Mütercimleri, Tercümelemlerin Özellikleri.

Abstract

The Quran-based work of women has been a topic of discussion since the time of the Prophet Muhammad. Exegesis (Tafsir) studies, which we can initiate with Hz. Aisha, have continued with new ladies working in this field since the last quarter of the 20th century. Today, there is a significant increase in the number of women interpreting the Quran. As for women translating the Quran, we witness a lady translating the Quran in the mid-19th century. Starting from the mid-20th century, just like the number of women engaged in exegesis, the number of women translating the Quran has also increased. Today, there are a considerable number of women in various countries involved in translating the Quran. This study focuses on women who have converted to Islam and their translations. These women, whom Allah has guided, come from various nations, including Russian, American, British, Hungarian, and others. Their encounters with the Quran vary, and each has a unique conversion story. Previously published work has examined Quran translations by women who were born into Muslim families and grew up in Islamic environments. Here, we will focus on women who were not Muslim before but later embraced Islam and their translations. There are also women who have translated the Quran without converting to Islam. Combining the translations of women who converted with those of non-Muslim women in a single study would exceed the scope of this article, so we plan to examine the Quran translations by non-Muslim women in a separate work. In this study, we provide brief information about the lives and translations of converted Muslim women whom we can identify as Quran translators. We also discuss their translation methods. Furthermore, we discuss the sources of their translations, the impact they have had on their communities and the broader Muslim public, and the reactions they have generated. While we do not delve into the content of their translations and specific examples in detail (as it would expand the article's size), we provide a few examples. We also touch upon the motivations that led these women to translate the Quran. Some of the converted women translated the Quran individually, while others did so collectively. This study also highlights this aspect and attempts to determine the contributions of these women in these translations. While some of the converted women translated the entire Quran, others preferred to translate specific sections, chapters, or even selected verses. Here, we only focus on those who translated the entire Quran. The ordering in this study is chronological based on the dates the translations were made.

Keywords: Tafsir, Qur'an, Qur'an Translations, Female Qur'an Translators, Features of Translations.

Hidayet AYDAR

Prof. Dr., İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Tefsir Anabilim Dalı / Professor, Istanbul University, Faculty of Theology Department of Tafseer, Istanbul/Turkey
hidayet@istanbul.edu.tr
<https://orcid.org/0000-0002-7563-5073>
<https://ror.org/03a5qrr21>

Makale Türü-Article Type: Araştırma Makalesi/Research Article

Geliş Tarihi/Received: 28.07.2023

Kabul Tarihi/Accepted: 22.09.2023

Yayın Tarihi/Date Published: 30.09.2023

Atıf/Cite as: Aydar, H. (2023). Kur'an'ı tercüme etmiş olan mühtedi hanımlar. *Turkish Academic Research Review*, 8 (3), 1327-1351.

Değerlendirme/Peer-Review: Ön İnceleme: İç Hakem (Editörler). İçerik İnceleme: İki Dış Hakem/Çift taraflı körleme. Single anonymized-One internal (Editorial Board). Double anonymized-Two external.

Benzerlik Taraması/Plagiarism Checks: Yapıldı-Turnitin/Yes-Turnitin.

Yayıncı/Published: Published by Mehmet ŞAHİN Since 2016- Akdeniz University, Faculty of Theology, Antalya, 07058 Turkey.

Etik Beyan/Ethical Statement: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. / It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited. Hidayet Aydar.

Çıkar Çatışması/Conflicts of Interest: Çıkar çatışması beyan edilmemiştir. / The author(s) has no conflict of interest to declare.

Finansman/Grant Support: Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır. / The author(s) acknowledge that they received no external funding in support of this research.

Etik Bildirim/Complaints: turkisharr@gmail.com

Telif Hakkı & Lisans/Copyright & License: Yazarlar dergide yayımlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmalarını CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır. / Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0.

Giriş

Kadınların Kur'an'la iştigali Hz. Peygamber döneminden itibaren muhtelif şekillerde tezâhür etmiştir. Tamamını veya bazı kısımlarını ezberleyen, Kur'an hâfızı olan, kıraatler konusunda temâyüz eden kadınlar yanında onun tefsiriyle ilgilenenler de olmuştur. Bunların başında Hz. Aişe'yi zikredebiliriz. Ondan sonra da muhtelif şekillerde Kur'an'la münasebetini sürdüren hanımlar olmuştur. Ancak Kur'an'ın düzenli ve disiplinli bir şekilde hanımlar tarafından tefsiri yirminci yüzyılın son çeyreğini bulmuştur. 1982 yılında vefat etmiş olan İranlı Nusret Begüm el-İsfehâni'nin Kur'an'ın tamamını kapsayan *Mahzen-ı İrfân der Tefsir-ı Kur'ân* adlı 15 ciltlik Farsça tefsiri ve 1998 yılında vefat etmiş Mısırlı bir hanım olan Aişe Abdurrahman Bintu's-Şâti'nin kısa 16 sureyi ihtiva eden *et-Tefsîru'l-Beyânî* adlı 2 kitap halinde neşredilen eseri alanın ilk çalışmaları olarak kabul edilebilir. Kur'an'ı tefsir etmiş olan hanımlar, tefsir etme sebepleri, önemi gibi hususlarda başka çalışmalarda uzun bilgi verildiği için biz bu kadarı ile iktiaf ediyoruz (Aydar, 2015, ss. 90-348; Aydar & Atalay, 2014, ss. 1-34; Bayraktutan & Demirkol, 2018, ss. 593-603; Humeyd, 2007, ss. 169-229; Mahmûd, 2021, ss. 38-248; Mehrizi, 2006, s. 35; Zeyüb, 2020, ss. 98-111).

Kur'an'ın hanımlar tarafından yapılmış tercümelerine gelecek olursak, tespitlerimize göre Kur'an ilk kez 1861 yılında mühtedi bir cariye olan Fatma Zaida tarafından Fransızcaya tercüme edilmiştir. Ondan sonraki ikinci tercüme 1953 yılında yapılmıştır. İki tercümenin tarihleri arasında yüz yıla yakın bir zaman vardır. Bu iki tarih arasında Kur'an'ı tercüme etmiş başka bir hanım tespit edemedik. İkinci tercümeden sonra ise kısa aralıklarla tercüme işi devam etmiştir. Günümüzde hanımların Kur'an tercüme faaliyetleri hızla devam etmektedir.

Kur'an tercüme faaliyetleri çerçevesinde bazı hanımlar Kur'an'ı tek başına tercüme etmişlerdir; bazıları da iki veya daha fazla kişiden oluşan bir heyet ile birlikte yapmışlardır. Kur'an'ı tercüme eden hanımların bir kısmı Müslüman bir aile ortamında doğup büyümüş, İslâmî bir çevrede yetişmiştir. Bazıları bir gayrimüslim olarak Kur'an'ı tercüme etmiştir. Bazıları ise gayrimüslim aile ortamında doğup yetişmiş ancak daha sonra Müslüman olmuştur. Çalışmada bunların üzerinde duracağız.

Kur'an'ı baştan sona tercüme eden hanımlar olduğu gibi bir kısmını çevirenler de vardır. Bunlardan tespit edebildiklerimiz kronolojik sıraya göre şunlardır: (1) Khadija Bjerring'in *Koranen & kvindens stilling i Islam (Kur'an ve İslam'da Kadının Konumu)* Adlı Danca Eseri (1976), (2) Şehriyar Banu Hanım'ın Urduca Kur'an Tercümesi (1993), (3) Jamal-un-Nisa bint Rifâi'nin *The Qur'ân Translation and Study* adlı İngilizce Kur'an Tercümesi (1995), (4) Aneela Khalid Arshed'in *The Bounty of Allah (Allah'ın Lütü)* adlı İngilizce Kur'an Tercümesi (1999), (5) Camille Adams Helminski'nin *The Light of Dawn: Daily Readings from the Holy Qur'an (Şafak Işığı: Kur'an-ı Kerim'den Günlük Okumalar)* adlı İngilizce Kur'an Tercümesi (2000), (6) Ayşe Şener'in *Anlamın İzinde (yeni baskısı Anlam Arayışı)* adlı Türkçe Kur'an Tercümesi (2015). Fakat bunlar Kur'an'ın bir kısmını kapsadıkları için burada ele alınmayacaklardır.

Kadınların Kur'an tercüme üzerinde yapılmış çalışmalar oldukça kısıtlıdır. "Kur'an'ı Tercüme Etmiş Olan Müslüman Hanımlar" (Aydar, 2022c, ss. 285-315) adındaki makale bu alanda yapılmış önemli çalışmalardandır. Bu çalışmada sadece müslüman aile ortamında doğup büyüyen hanımlar ve Kur'an tercümelerinden söz edilmektedir. Rim Hassen tarafından hazırlanmış olan *English Translations of the Quran by Women: Different or Derived?* adlı doktora tezi (Hassen, 2012, ss. 66-175) ve yine bu hanıma ait olan "From a Slave to a Translator: Conflicts and Mediation in Fatma-Zaïda's Translation of the Quran" (Hassen, 2018, ss. 211-234), "English Translation of the Quran by Women: The Challenges of "Gender Balance" in and Through Language" (Hassen, 2011, ss. 213-229) adlı çalışmalar da önemlidir. Hidayet Aydar'ın yazmış olduğu "Kur'an-ı Kerim'i Tercüme Eden Bir Cariye: Fatma Zaida (v. 1861'den Sonra) ve "L'Alkoran Le Livre Par Excellence" Adlı Eseri" (Aydar, 2022b, ss. 293-326) adlı çalışması da burada zikredilmesi gereken bir eserdir. "Women Contributions in Translating Islamic Books: A Criticaltextual Translational Analysis" adlı ortak makale çalışmasında da Aisha Bewely, Laleh Mehree Bakhtiar, Amatul Rahman Omar, Tahereh Saffarzadeh, Martha Schulte-Nafeh, Maria Massi Dakake adlı hanımların Kur'an tercümeleriyle ilgili bazı bilgiler ve değerlendirmeler yapılmıştır (S. A. Khan vd., 2021, ss. 5005-5015). Konumuzla alakalı olarak Sema Üstün Külünk'ün "The uncharted experience of women translators of the Qur'an in Turkey" (Külünk, 2022, ss. 142-150) ile Yazid Haroun'un "When women and men collaborate to translate the Qur'an: An 'interactive' approach" (Haroun, 2022, ss. 184-189) adlı çalışmalarını da zikredebiliriz. Bunların dışında hanım müfessirlerle ilgili bazı çalışmalar da vardır ancak hanımların Kur'an tercümelerini işleyen başka kayda değer bir çalışma bulamadık. Burada ele alacağımız konu, hanımların yaptıkları Kur'an tercüme olmaları sebebiyle yukarıda zikredilen çalışmalara bir yönü ile benziyorsa da sadece mühtedi Müslüman hanımların tercümelerini incelemesi açısından bunların hepsinden farklı ve özgündür.

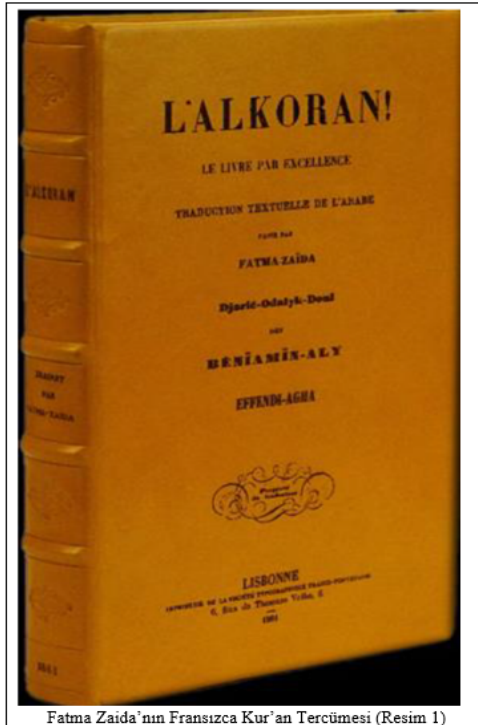
Bu araştırmada işlemeye çalıştığımız Kur'an tercüme İngilizce yanında ayrıca, Fransızca, Rusça, Macarca, İsveççe, Felemenkçe gibi muhtelif dillerde yapılmışlardır. Bu dillerin hepsine vâkıf olmak, bütün bu tercüme orijinal dilinden takip edip incelemek arzu edilen bir husustur; ancak bunun oldukça zor bir durum olduğu açıktır. Burada sözü edilecek tercüme mümkün olduğunca kendi aslı dillerinden incelenecektir fakat dillerine hâkim olunmayan tercüme hakkında ikinci el çalışmalardan da istifade edilecektir. Ayrıca google'in web sitelerini

otomatik olarak Türkçeye tercüme etme hizmetinden yararlanılacaktır. Zaman zaman ilgili metinler kopyalanıp yapıştırılarak ya da bizzat yazarak google translate veya deepl.com programları marifetiyle Türkçeye tercümesi yapılacak ve bu şekilde istifade cihetine gidilecektir.

Çalışmada mümkün olduğunca mütercim ve tercümesi hakkında bilgiler sunulacaktır. Bazı mütercimler meşhur olmadıkları ve/veya kendileriyle ilgili çalışmalar yapılmadığı, kendileri de hayat hikâyeleriyle ilgili bir şey paylaşmadıkları için haklarında bilgiye ulaşmak bazan çok zor olabilmektedir. Bu konuda internet, ilgili ülkede bulunan tanıdıklardan yardım istemek, ilgili konularda çalışma yapan akademisyen veya araştırmacılarla iletişime geçmek gibi elden gelen olanaklar ortaya konulacaktır. Bununla birlikte yine de bazıları hakkında kâfi derecede bilgi sunmak mümkün olmayabilir.

İlgili akademiyanın ve genel olarak kamuoyunun mühtedi Müslüman hanımların yapmış oldukları Kur'an tercümelerinden haberdar olmasını sağlamak bu çalışmanın en önemli hedeflerindedir. Çalışmada mühtedi Müslüman hanımların Kur'an tercüme hakkında bazı tanıtıcı bilgiler vermekle iktifa edilecek; makale standartlarının aşılması için daha fazla bilgi verilme cihetine gidilmeyecektir. Bunlar, ileride bu konuda yapılacak çalışmalara bırakılacaktır. Bununla birlikte zaman zaman bazı örnekler üzerinden kısa değerlendirmeler yapılacaktır.

Çalışmada hanımların tercümelelerinin basıldığı yıl esas alınarak kronolojik bir sıralama yapılacağı gibi ayrıca faydalı olacağı mülâhazasıyla tespitler çerçevesinde kendisinden bahsedilen hanımın ve/veya tercümesinin kapağının fotoğrafına da yer vermeye çalışılacaktır.

Fatma Zaida'nın Fransızca Kur'an Tercümesi (Resim 1)

1. Kur'an'ı Tercüme Etmiş Olan Mühtedi Müslüman Hanımlar

Kur'an tefsiri gibi Kur'an tercümeleleri de ağırlıklı olarak erkekler tarafından yapılmıştır. 2020 yılı itibarıyla dünyada yapıldığı tespit edilen 1626 adet tam Kur'an tercümesi içinde 49 kadın yer almıştır (Aydar, 2022a, ss. 64-65). Ancak her gün bu sayının artmakta olduğu müşahede edilmektedir. Öte yandan erkekler onuncu asırdan beri Kur'an'ı tercüme ediyorlarken, bir kadın tarafından Kur'an'ın tercümesi araştırmalarımıza göre ancak 1861 yılında yapılmıştır. Bir hanım tarafından yapıldığını tespit edebildiğimiz ilk Kur'an tercümesi, aşağıda bahsedeceğimiz Fatma Zaida'nın tercümesidir.

1.1. (1861) Fatma Zaida ve *L'Alkoran! Le Livre Par Excellence* Adlı Fransızca Kur'an Tercümesi

Fatma Zaida (v. 1861'den sonra), cariyeye statüsünde bir hanımdır; yaptığı tercümenin (bk. Resim 1) üstünde eserin isminden sonra "Fatma Zaida Djarie-Odalyk-Doul den

Beniamin Ali Effendi Agha" şeklinde bir ibare geçmektedir. Bu ibareden, Bünyamin Ali Efendi adında bir zatın odalığı olduğu ve ondan dul kaldığı anlaşılmaktadır. (Aydar, 2022b, ss. 295-302)

Bu hanımın, Kur'an'ı tercüme edecek kadar iyi derecede Fransızca bildiği anlaşılmaktadır. Ayrıca Arapça da bilmektedir (Zaida, 1861, ss. 3-4). Fatma Zaida, önceleri müslüman değildir ancak hangi din ve kültüre mensup olduğu tam olarak tespit edilememiştir. Büyük bir ihtimalle Avrupalıdır ve bir süre İstanbul'da kalmıştır; burada Şeyh Mehmed Abdel(?) adında bir zattan dinî eğitim almış ve Kur'an okumayı öğrenmiştir. Hatta tercümesinin başında şeyhine yazdığı mektuptan (Zaida, 1861, ss. 5-6) bu zat sayesinde Müslüman olduğu veya dinî bilgisini pekiştirdiği ve imanını kuvvetlendirdiği anlaşılmaktadır. Fatma Zaida, tespitlerimize göre Kur'an'ı başka bir dile çeviren ilk hanımdır (Hassen & Şerban, 2018, s. 335; Şerban & Hassen, 2022, ss. 7-8). Ondandır bir bayan tarafından yapılmış ne tam, ne de kısmî bir Kur'an tercümesine rastlamadık. Yine araştırmalarımız muvacehesinde o, aynı zamanda Kur'an'ı gayrimüslimlerin konuştuğu bir batı diline tercüme eden ilk Müslüman hanımdır.

Fatma Zaida, bir cariyeye olması hasebiyle yapmış olduğu çeviride kadınların ve özellikle de cariyelerin hakları üzerinde daha fazla durmuş; her vesileyle cariyelere ve genel olarak kadınlara iyi davranılması gerektiğine işaret etmiştir (Aydar, 2022b, ss. 316-319; Hassen, 2018, ss. 223-231; Shabab, 2017, ss. 260-

263). Bu açıdan kadın eksenli bir tercüme olduğu söylenebilir. (Daha fazla bili için bk. Aydar, 2022b; Hassen, 2018, ss. 211-234).

Fatma Zaida'nın çevirisi piyasada mevcut değildir. Araştırmalarımızda daha sonraki dönemlerde yapılmış bir baskısına tesadüf etmedik.

1.2. (1953) Nasirah Zimmermann ve *De Heilige Qor'aan* Adlı Felemenkçe Kur'an Tercümesi

Kur'an'ı tercüme ettiğini tespit ettiğimiz ikinci mühtedi Müslüman hanım Nasirah B. Zimmermann'dır. Nasirah B. Zimmermann, Hollandalıdır. Hristiyanken tanışmış olduğu Lahor Ahmediye Cemaati sayesinde ihtida ederek Müslüman olmuştur. Lahor Ahmediye cemaatine mensup olan Nasirah'nın vefatına dair bir bilgiye ulaşamadık. Nasirah, Ahmediye Cemaatine ait olan İngilizce Kur'an tercümesini Hollandacaya çevirerek neşretmiştir (*Nederlandse Vertalingen van de Koran*, t.y.).

Mukaddimede, bu eserin yalnızca bir çeviri olduğuna ve asla orijinal metnin yerini alamayacağına; çeviriye bu gözle bakılması gerektiğine işaret edilmiştir. Tecümenin Hollandaca olarak mümkün olan en iyi şekilde sunulduğu, bununla birlikte her zaman bunda başarılı olduğunun söylenemeyeceği de belirtilmiştir. Orijinal metnin gerçek anlamına bağlı kalındığı, bununla birlikte eğer çeviri nedeniyle anlamın kaybolma tehlikesi söz konusu ise bu durumda bazı açıklamalara başvurulduğu da ifade edilmiştir. (*De Heilige Koran*, t.y., s. 1).

Tercümede besmele "Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla" anlamında "In naam van Allah, de Barmhartige, de Genadevolle" şeklinde çevrilmiştir. (*De Heilige Koran*, t.y., s. 4). Tercümede genellikle klasik çevirilerdeki anlayış esas alınmıştır. Bununla birlikte Nisa suresi otuz dördüncü ayetteki (واضر بو هن) yerine "onları cezalandırın" denmesi gibi daha yumuşak yaklaşımlar da sergilenmiştir. (*De Heilige Koran*, t.y., s. 24). Hz. Muhammed'in peygamberlerin sonucusu olduğu şeklinde çevrilen Ahzab suresi kırkıncı ayet "Mohammed is niet de vader van één uwer mannen, maar de boodschapper van Allah en het zegel der profeten; Allah heeft kennis van alle dingen" diye çevirilmiş; Hz. Muhammed'in kendinden önceki peygamberleri tasdik eden manasında "peygamberlerin mührü" olduğuna dikkat çekilmiştir (*De Heilige Koran*, t.y., s. 119).

Zimmerman'ın tercümesi 1953 yılında *De Heilige Qor'aan*, *Nederlandse vertaling (Kutsal Kur'an Hollandaca Çeviri)* adıyla The Oriental & Religion Publishing Corporation/Zuid-Hollandse Uitgevers Maatschappij tarafından Rabwah'da (Pakistan) basılmıştır. Arapça metni de içeren tercüme 1969, 1983, 1991 ve 2001'de yeniden basılmıştır (*Kuran çevirilerinin listesi*, t.y.; *Nederlandse Vertalingen van de Koran*, t.y.).

1.3. (1988) Qanita Sadiqa ve *Den Heliga Qur'anen: Arabisk Text med Svenska översättning* Adlı İsveççe Kur'an Tercümesi

İhtida ederek Müslüman olup Kur'an'ı tercüme etmiş hanımlardan biri de Dr. Qanita Sadiqa'dır. Qanita Sadiqa iyi bir yazardır ve muhtelif kitapları vardır. Kendisi bir psikiyatrdır. Asıl adı Anna Elsa Christina Gustavsson'dır; Müslüman olunca Qanita Sadiqa adını almıştır. 1944 İsveç doğumlu olan Sadiqa, Ahmediye cemaatine mensuptur, onların sayesinde İslam'a girmiş ve onların talebi ve teşvikiyle yine onların yayını olan İngilizce bir Kur'an tercümesini *Den Heliga Qur'anen: Arabisk Text med Svenska översättning (Kutsal Kur'an: Arapça Metin ve İsveççe Çeviri)* adıyla 1988 yılında İsveç diline tercüme etmiştir. (*Ahmadiyya na Suécia*, t.y.; *Ahmadiyya Translations of the Qur'an*, t.y.; *The History of Ahmadiyya in Sweden*, t.y.; Eggen, 2019, s. 68; Jacobsen vd., 2015, s. 363; Svanberg, 1999, s. 393). Tercüme 1988'den sonra da bazı baskılar yapmıştır. Tercümede Kur'an'ın Arapça metniyle İsveççe tercüme içiçe verilmiştir (Sadiqa, 2018, ss. 1-1208).

Bu tercümede de yine Ahmediye zihniyeti esas alınmıştır. S.H. Abbasi tarafından yazılan ve nispeten uzun olan mukaddimede Kur'an, Hz. Muhammed ve İslam hakkında bazı bilgiler verildikten sonra Kadiyanilerin Kur'an tercümelerinden bahisle bu tercümenin de onların teşviki ve desteğiyle yapıldığı belirtilmiştir (Sadiqa, 2018, ss. 1-7). Tercümede sure isimleri çevrilmemiş, Arapça isimleri latin harfleriyle yazılmıştır. Hicretten önce indiği belirtilen Fatiha suresinin başında besmele "I Allahs, den Naderikes, den Barmhartiges namn" şeklinde tercüme edilmiştir. Bu ibare "Rahman ve Rahim olan Allah'ın Adıyla" anlamındadır (Sadiqa, 2018, s. 5). Burada da Ahzab suresi kırkıncı ayet (tercümede kırk birinci ayet olarak numaralandırılmıştır) "Muhammad ar icke far till nagon av era man, men han (ar) Allahs Sandebud och Profeternas Insegel och Allah har full kannedom omalla ting" diye çevrilmiş ve Muhammed'in peygamberlerin mührü olduğuna vurgu yapılmıştır (Sadiqa, 2018, s. 415).

1.4. (1991) İman Valeriya Porohova ve *Koran Perevod Smislov i Kommentarii* Adlı Rusça Kur'an Tercümesi

İman Valeriya Porohova ve Rusça Kur'an Tercümesi (Resim 2)

Kur'an-ı Kerim'in Rus diline çeviri hareketini 1672-1725 yılları arasında hüküm süren Büyük Petro (Petros Romanov) zamanına kadar götürmek mümkündür. İlk Rusça Kur'an tercümesinin onun emriyle yapıldığı belirtilmiştir (Shovkhalov, 2006, s. 23). Çevirinin adı *Al Koran o Magomete ili zakon Turezkiy* (Muhammed Hakkındaki Kur'an veya Türk Kanunu) olup 1716 yılında basılmıştır (Atamov, 2013, ss. 39-40; Shovkhalov, 2006, ss. 23-24). Bundan sonra da Rusça Kur'an tercümelemeleri yapılmaya devam etmiştir (Ayta, 1423, s. 4; Kazzâz, 2014, ss. 235-236; "Tercemetu maâni'l-Kur'âni'l-Kerim ile'r-Rûsiyye", 2019). Kırk civarında Rusça Kur'an tercümesi yapılmıştır (Derîd, 2016, ss. 45-149; Hasan, 2013, ss. 105-110). Bunlardan biri de İman Valeriya

Porohova'nın tercümesidir (Derîd, 2016, ss. 45-46; Hasan, 2013, s. 107).

İman Valeriya Porohova, Ruster ve Hrisityan bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelmiştir. Babası Stalin döneminde halk düşmanı olduğu gerekçesiyle haksız yere idam edilmiş, annesi ise bir halk düşmanı ile evlendiği için Sibiry'a sürülmüştür. Porohova bu sürgün esnasında 1949 yılında Sibiry'da dünya gelmiştir. Burada vaftiz edilmiş ve yine burada okuyup yetişmiştir. Ancak Stalin'in 1953'te ölüp yerine Kruşçev'in gelmesiyle yürütülen ılımlı politikadan yararlanarak Moskova'ya gelmiş ve burada Moskova Devlet Yabancı Diller Pedagoji Enstitüsünde İngiliz Dili ve Edebiyatı alanında yüksek öğretime başlamıştır. Bu arada Moskova'da okumakta olan Suriyeli öğrenci Muhammed Said er-Rüşd ile tanışmış, onun davetiyle İslam'ı kabul edip İman adını almış, ardından da 1975 yılında er-Rüşd ile evlenmiştir (Derîd, 2016, s. 82; İttihâd, 2019; Saipova, 2006, s. 53). Porohova verdiği bir röportajda İslam'a girmeden önce İslam'ı bilmediği halde müslüman gibi yaşadığını belirtmiştir (İttihâd, 2019). Kocasının Teknik Üniversitede lisans ve lisansüstü eğitimini tamamlamasının ardından 1982 yılında eşyle birlikte Şam'a dönmüş ve 79 yıl civarında bir ömür geçirdikten sonra 2019 yılında vefat etmiştir.

Suriye'ye geldikten sonra İslam konusunda daha fazla araştırma ve okumalar yapan ve bu konuda kendini çok geliştiren Porohova, büyük bir ihtiyaç olduğunu görerek Kur'an'ı Rusçaya tercüme etmeye karar vermiştir (Shovkhalov, 2006, ss. 78-79). *Koran Perevod Smislov i Kommentarii* (Kur'an Tercümesi Meal ve Tefsir) adlı tercümesinde Kur'an ayetlerindeki ilâhî güzellikleri ve "göğün musikisi"ni yansıtmayı hedeflemiştir. Bunun için harfî değil, tefsirî tercüme yöntemine göre Kur'an'ı çevirmiştir. Yine o, "Kur'an'ın başarılı bir çevirisi için Müslüman beldelerde İslam'ın ruhunu kavramak ve o ruhu da çeviriye yansıtmak lazım" demiştir. Bunun için kendisi yıllarca Suriye ve diğer bazı Müslüman memleketlerde yaşamıştır (Azîz, 2018; İttihâd, 2019).

Tercümesine 1985 yılında başlamış ve altı yıl emek verdikten sonra 1991 yılında tamamlamıştır (*El-Kur'an ve Kânûnu'l-Muhammediyyîn*, t.y.; Orunbekov, 2017, ss. 123-124). Ancak tam bir kitap halinde basılması 1995 yılında olmuştur (Derîd, 2016, s. 82).

İman Valeriya Porohova'nın tercümesi (bk. Resim 2) önemli bir çeviri olmak ve bazı üstün yönleri bulunmakla birlikte içinde çok sayıda hata barındırmakla eleştirilmiştir (Ethem, 2016, ss. 269-271; İsrailova, 2015, ss. 69-70; Saipova, 2006, s. 54; Shovkhalov, 2006, ss. 80-84). Porohova, tercümesi için Ezher'den onay almıştır. Ayrıca basımına Kuveyt, Birleşik Arap Emirlikleri, Suudi Arabistan gibi bazı ülkelerdeki zenginler de destek vermişlerdir (Azîz, 2018; *Tercemetu maâni'l-Kur'ân ile'r-Rûsiyye*, 2016).

Porohova, İngilizce ve Fransızca pek çok Kur'an tercümesi bulunduğu halde Rusça Kur'an tercümelerinin sayısının onlara kıyasla oldukça az olduğuna dikkat çekmiştir. Oysaki Sovyetler Birliği bünyesinde Rusça konuşan milyonlarca Müslüman mevcuttur. Bunu göz önünde bulundurarak onların, Kur'an'ın manalarını rahat bir şekilde anlayabileceği bir tercüme hazırlamaya karar verdiğini ve bu yüzden bu tercüme yapıldığını belirtmiştir (Azîz, 2018).

Kur'an'ı tercüme ederken derin bir haşyet ve ürpeti hissettiğini yazan Porohova, hadisleri çevirirken ise daha sakin ve rahat olduğunu belirtmiştir. Bunun sebebi, ona göre hadislerin yaşanılan hayatta rehberlik yapan sözler olmasıdır (Azîz, 2018).

Porohova, tercümede şiirsel bir dil kullanmıştır. Bu yönüyle eser akıcı, etkileyici ve sürükleyici bir üsluba sahiptir. Mütercim bunu, semâvî musikiyi yansıtmak olarak göstermiştir. Porohova bununla Kur'an'daki ilâhî ahenk ve düzeni kısmen de olsa Rus okuyucuya hissettirmek istediğini belirtmiştir (Azîz, 2018).

Daha başka bazı dinî eserleri de bulunan (Saipova, 2006, ss. 57-60) Porohova'nın tercümesinin diğer bir özelliği harfi harfine değil manayı esas alan bir tercüme olmasıdır. Ona göre Kur'an'ı harfi harfine tercüme etmek, manasını yansıtmaz; bunun için manayı esas alıp ona göre çeviri yapmak gerekir ki o da böyle yapmıştır. Mesela ona göre sabır, takva ve benzeri kelimeler ile bunlardan türeyen kelimeleri Rusça veya başka bir dile Arapçadaki manayı verecek bir kelimeyle çevirmek mümkün değildir, o yüzden bunları açıklayarak aktarmak icap eder (Azîz, 2018; Saipova, 2006, ss. 60-78).

Porohova tercümesini yaparken aralarında Taberî (v. 922), İbn Kesîr (v. 1373), Abdullah Yusuf Ali (v. 1953), Seyyid Kutub (v. 1966) gibi alimlere ait tefsir ve tercüme kullanıp onlardan yararlanmıştı (Azîz, 2018; Derîd, 2016, s. 83; Saipova, 2006, s. 53).

Tercümede zaman zaman Arapça asıl ibareyi değil Abdullah Yusuf Ali'nin İngilizce tercümesindeki ifadeleri esas alması, Arapçaya ve Kur'an metnine yeterli derecede vâkıf olmamasından dolayı bazı ifadeleri doğru anlamaması ve dolayısıyla yanlış aktarması, Rusçadaki lirizme uygunluk sağlamak için zaman zaman Kur'an'ın aslında olmayan bazı ilaveler yapması, bazı ibadet ve inanç esaslarını açıklarken bunları İslam'la alakası olmayan Hristiyan dinine ait kavramlarla izah etmesi, zaman zaman Kur'an'daki ince manaları ihmal etmesi, orijinal yeni bir tercüme inşa etmek yerine daha ziyade İgnatij Yulianovich Krachkovsky'nin (v. 1951) tercümesini kopya etmiş olması gibi hususlar bu tercüme için zikredilebilecek bazı kusurlardır (Azîz, 2018; Derîd, 2016, ss. 83-89).

Porohova'nın tercümesi Rusça konuşan müslümanlar arasında hayli ilgi görmüş ve müteaddit defalar basılmıştır (Yakubovych, 2020).

1.5. (1991) Dina al-Zahra Zidan ve *The Glorious Qur'an* Adlı İngilizce Kur'an Tercümesi

Dina al-Zahra Zidan, eşi Ahmed Zidan ile birlikte Kur'an-ı Kerim'i İngilizceye çevirmiştir. Dina, aslen İngilizdir. Katolik bir ailenin çocuğu olarak İngiltere'de doğmuş ve bu atmosfer içerisinde büyümüştür. İlk ve orta öğrenimi ile üniversite eğitiminin ardından karşılaştırmalı dinler konusunda yüksek lisans yapmıştır. Orta Doğu, Mısır, ABD, Afrika ve daha başka yerlere seyahatler yapmış, buralarda bir müddet yaşamıştır. Bu arada Müslüman olmuştur. Hâlen başta kadınlarla ilgili olanlar üzere İslâmî konularda aktif bir şekilde yazılar yazmakta, çeviriler yapmaktadır (Zaidan & Zaidan, ts., s. 4). Eşiyle birlikte yaptıkları *The Glorious Qur'an* adlı çevirileri büyük oranda Abdullah Yusuf Ali'nin çevirisinden alınmadır. Bilimsel konularda Maurice Bucaille'den (v. 1998) istifade etmişlerdir. Orijinalliği olmayan eserde mütercimler kendi kanaatlerini zaman zaman cümlelerin arasında vermişlerdir. Tercümede Kur'an metni olmadığı gibi herhangi bir açıklayıcı not da bulunmamaktadır (Ahmed, 2017, s. 27; Hassen, 2012, ss. 68-69). Tercüme 505 sayfa halinde 1991 yılında basılmıştır. Daha sonra *The Glorious Qur'an: Text and Translation* adı ile Kur'an metni olduğu halde de basılmıştır.

1.6. (1996) Fatima Heeren Sarka Grimm (Helga Lili Wolff), Halima Krausen ve Eva-Maria El-Shabassy'in *Die Bedeutung des Korans, Text und Kommentar* Adlı Kur'an Tercümelei

Die Bedeutung des Korans, Text und Kommentar (Kur'an'ın Anlamı, Metni ve Yorumu) adındaki Almanca tercüme bir ekip tarafından hazırlanmıştır. Tercümenin adından da anlaşıldığı üzere ayetlerin yorumu da verilmiştir. Bu yönüyle aynı zamanda bir tefsir mahiyetindedir. Ekibin içinden bilhassa Fatima Heeren Sarka Grimm, Halima Krausen ve Eva-Maria El-Shabassy ön plana çıkmaktadırlar. O yüzden biz de burada bu üç isim üzerinde duracağız.

1.6.1. (1996) Fatima Heeren Sarka Grimm (Helga Lili Wolff)

Fatima Heeren Sarka Grimm ve Almanca Kur'an Tercümesi (Resim 3)

1960 yılında 26 yaşındayken Münih'te yeni bir İslam cemiyeti kuran ve burada ilk cami açan İbrahim Gacaoğlu'nun Münih'teki apartman dairesinde ihtida ederek Müslüman olmuş ve adını Fatima Heeren Sarka Wolf olarak değiştirmiştir. Bir süre Çek asıllı Müslüman kocası ile birlikte Çekoslovakya'da kalmış; 1983 yılında eşinden ayrılmış ve 1984 yılında da Alman asıllı bir Müslüman olan Abdülkerim Grimm ile evlenmiştir. Ömrünü Almanya'daki İslam cemiyetinde müslümanlara hizmetle geçirmiştir. Aynı zamanda iyi bir yazar olan Fatima, çok sayıda Almanca dini kitap yazmıştır. Fatima, 2013 yılında Hamburg'ta vefat etmiştir (*Fatima Grimm*, t.y.).

Fatima 1983 yılında Kur'an'ı tercüme etme teşebbüsünde bulunmuş ancak bunu tek başına yapamayacağını anlayınca bir ekip kurarak onlarla birlikte çeviri işini yapmıştır. Ekibin içerisinde Halima Krausen ve Eva-Maria El-Shabassy adında iki bayan daha vardı ki bunlar da mühtedi Müslüman hanımlardır. Ekip, bunun için Abdullah Yusuf Ali'nin İngilizce Kur'an tercümesini esas almış ve büyük oranda ondan yararlanmıştır. Ayrıca Kurtubi (v. 1273), Suyûti (1505), İbn Kesir, Seyyid Kutub, Abdülmecid Deryabadi (v. 1977), Abdul Hamid Siddiği (v. 1978), Mevdûdi (v. 1979) ve Muhammed Esed'in (v. 1992) eserlerinden de istifade edilmiştir. Çeviride tasavvufi yorumlar da yer almıştır. Çeviri, Sünni ve Şiiilerin ortaklaşa hazırlayıp muvafakat verdikleri bir tercüme olarak öne çıkmıştır. 1996 yılında 15 yıla yakın bir zamanda tamamlanan *Die Bedeutung des Korans, Text und Kommentar* adındaki tercüme 5 cilt olarak tabedilmiştir (*Fatima Grimm*, t.y.) (bk. Resim 3). Tercümede yer verilen açıklayıcı notlar ve yorumlar, ayetlerin daha iyi anlaşılmasına katkı vermiştir. Bununla birlikte içinde çok sayıda hatalar da mevcuttur (Von Denffer, 2007, s. 34).

1.6.2. (1996) Halima Krausen

Halima Krausen ve Almanca Kur'an Tercümesi (Resim 4)

Fatima Hanımla birlikte tercüme işinde görev alan ikinci mühtedi Müslüman hanım Halima Krausen'dir. Krausen, 1949 yılında Kuzey Ren Vestfalya'da dünyaya gelmiştir. Katolik-Protestan karışımı bir aile ortamında büyümüştür. Genç yaşında ihtida ederek Müslüman olmuştur. Üniversitede İslam, karşılaştırmalı Dinler ve Hristiyan Teolojisi eğitimi almıştır. Ayrıca İslam'a girmesinde rolü olan İmam Mehdi Razvi'den geleneksel yöntem üzere İslam hukuku, teoloji ve felsefe dersleri okumuş ve icazet almıştır. İmam Mehdi Razvi, 1950'li yıllarda İran'dan Almanya'ya gelip yerleşmiş ve orada Hamburg İslam Merkezini kurmuştur. Burada Almanya'daki müslümanlara dinî hizmetler vermeye çalışmıştır. İmam Mehdi, Selman Rüşdi'nin afazoz edilip öldürülmesine karar verilmesine karşı çıkmış idi. O aynı zamanda eşcinsellerin karalanmasına da tepki göstermiştir. Dinlerarası Diyalogun hararetili bir savunucusu olan İmam Mehdi, 2013 yılında ölünceye kadar hizmetlerine devam etmişti. Onun öğrencisi olan Halima Krausen, 1984-1988 yılları arasında Fatima Hanımın başlattığı Kur'an çevirisi ve izahı işinde görev almıştır. Bu ortak çalışmanın neticesinde hazırlanan *Die Bedeutung des Korans, Text und Kommentar* adlı Almanca Kur'an tercümesi 5 cilt halinde tabedilmiştir (bk. resim 4). Halima Krausen, 1985 yılında kurulan Hamburg Üniversitesi İlahiyat Bölümünde Dinlerarası Diyalog Mekezinin kurulmasına öncülük edenlerden biri olmuştur. Aynı zamanda Almanya'daki eğitim kurumlarında ilahiyat müfredatının hazırlanmasında çalışmıştır.

1996 yılında İmam Mehdi Razvi'nin halefi olarak atanmış, İmamın 2013 yılında ölmesi üzerine Hamburg İslam Merkezi'nin imamı olmuş ve iki yıl süreyle bu görevi yürütmüştür. 2014 yılında bu işi daha ehil kişilere bırakarak üniversitede hocalık görevine dönmüştür. Hâlen bu görevine devam etmektedir. (Halima Krausen, 2022; Kubo, 2017).

1.6.3. (1996) Eva-Maria El-Shabassy

Eva-Maria El-Shabassy ve Almanca Kur'an Tercümesi (Resim 5)

Eva-Maria, 1946 yılında Alman bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelmiştir. Genç yaşta Müslüman olan Eva-Maria, öğretmenlik yapmış ve 40 yıl boyunca Almanya'da başı örtülü olarak derslere girmiştir. İslam'la ilgili Almanca muhtelif kitaplar yazmış, sonra Fatima'nın Kur'an'ı Almancaya çeviren ekibinde görev almıştır. Eva-Maria da diğer ortaklar gibi dinlerarası diyalogtan yana olmuş ve bu alanda muhtelif çalışmalar yapmıştır. Aynı zamanda Almanya'daki dinî eğitim kurumlarının müfredatının düzenlenmesinde kilit rol almıştır. Daha sonra emekli olmuştur. Eva, ilerleyen yaşına rağmen Almanya'daki İslamî kurumlarda hizmetler vermeye devam etmektedir. (Eva-Maria El-Shabassy, 2020; Eva-Maria El-Shabassy (75), ZMD'de uzun yıllara dayanan

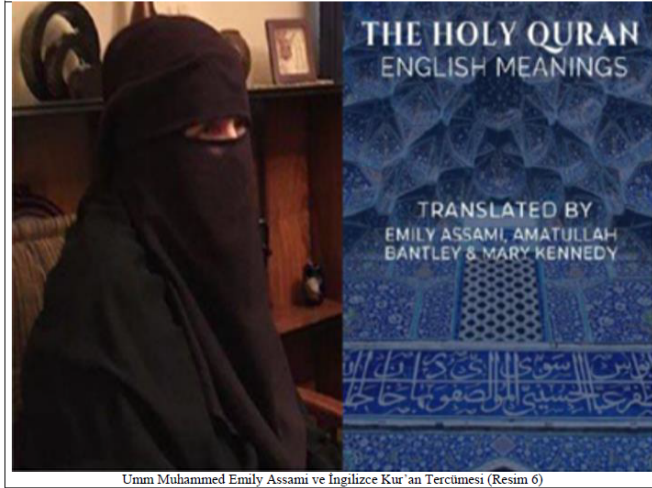
başlılık ve aktif bağlılık için bir ödül aldı, 2021; Schäfers, 2014) Eva da Fatima Hanımın başlattığı Kur'an çevirisi ve izahı işinde görev almıştır. Bu ortak çalışmanın neticesinde hazırlanan *Die Bedeutung des Korans, Text und Kommentar* adlı Almanca Kur'an tercümesi 5 cilt halinde tabedilmiştir (bk. Resim 5).

1.7. (1997) Umm Muhammad/Emily Assami, Amatullah J. Bantley ve Mary M. Kennedy'nin *The Qur'an Arabic Text with Corresponding English Meaning* Adlı İngilizce Kur'an Tercümeleri

The Qur'an Arabic Text with Corresponding English Meaning adlı bu çeviri, Kur'an'ın tercümesi ve muhtelif dinî eserlerin basımı konularında projeler üreten Dâr Ebu'l-Qasım (Abul-Kasım Publishing House) adında Suudi Arabistan'da dinî eserler neşreden bir kuruluşun, önceleri gayrimüslim iken sonradan Müslüman olan üç Amerikalı bayana yaptırdığı İngilizce bir Kur'an çevirisidir. Çeviri yayınevinin bir kuruluşu olan *Saheeh International* tarafından gözden geçirilip tashih edilmiş ve 1997 yılında tabedilmiştir. Adından da anlaşıldığı üzere Arapça kelimelerin İngilizce karşılıklarını veren bir eserdir. Metin içerisinde Arapça kelimenin İngilizce münasip karşılığı verilmekle yetinilmiş; ihtiyaç hâsıl olduğunda dipnotta bazı açıklamalar yapılmıştır. Tercümenin başında Introduction kısmında belirtildiği üzere Arapça orijinal metne sıkı sıkıya bağlılık esas alınmıştır. Burada tercümenin Ehl-i sünnet ve'l-cemaat'ın anlayışı esas alınarak yapıldığı bilhassa belirtilmiştir. Besmele "In the name of Allâh, the Entirely Merciful, the Especially Merciful" şeklinde çevrilmiş; Allah, Rahmân ve Rahîm ile ilgili olarak dipnotta açıklama yapılmıştır. Bu tercümesinin IŞİD tarafından referans olarak kullanıldığı, Avrupa ve Amerika'da da çok yaygın olduğu belirtilmiştir (Zavadski, 2017). Burada bu üç hanım ayrı ayrı işlenecektir.

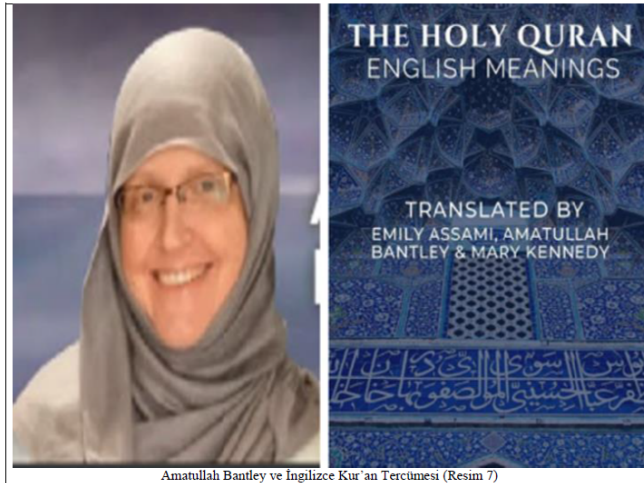
1.7.1. (1997) Umm Muhammad/Emily Assami

özel derslerle hem gramerini, hem de pratiğini geliştirmiştir. Bu sayede İslam'ı temel kaynaklarından araştırma fırsatı bulmuş, yaptığı araştırmalar sonunda Müslüman olmaya karar vermiştir. Adını da Umm Muhammed Aminah Assami olarak değiştirmiştir. 1981 yılında Suudi Arabistan'ın Cidde şehrine taşınmış, Arapçasını ve dinî bilgilerini burada iyice geliştirmiştir. Umm Muhammed, burada Daru Ebi'l-Kasım adlı yayınevinde görevler yapmıştır (Ali, t.y.; Hassen, 2012, ss. 79-80). Umm Muhammed 2010 yılında Cidde'de vefat etmiştir.

Umm Muhammed, bu arada Kur'an'ı İngilizceye çevirme teklifi almış, ancak böyle bir şey için hazır olmadığını ve böyle bir şey yapmayı düşünmediğini söyleyerek bu teklifi reddetmiştir. Bir süre sonra yapılan ısrarlara ve bunun için istihare yapması yönündeki önerilere icabet etmiş, sonuçta arkadaşları ve kendisi gibi daha sonra Müsüman olan Amatullah J. Bantley ve Mary J. Kennedy ile birlikte dili daha basit ve daha anlaşılır bir Kur'an tercümesi yapmaya karar vermiştir. Uzun süren çalışmaların ardından büyük emek verdikleri *The Qur'an Arabic Text with Corresponding English Meaning* adlı tercümelerini 1995 yılında bitirmişlerdir (bk. resim 6). Tercüme 1997 yılında tabedilmiştir (Umm Muhammad vd., 1997; Hassen, 2011, s. 213; Lawrence, 2016, ss. 1-2).

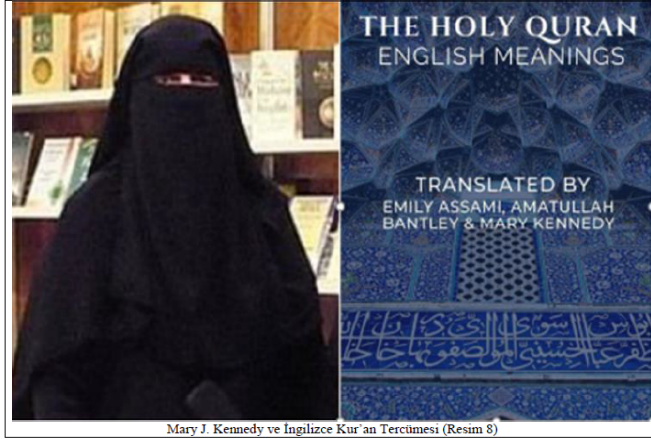
1.7.2. (1997) Amatullah J. Bantley

Muhammad vd., 1997) adıyla bir Kur'an tercümesinin hazırlanmasına rol almıştır. Hazırladıkları tercüme (bk. Resim 7) 1995 yılında bitmiş ve 1997 yılında tabedilmiştir. Bantley, bunun dışında da muhtelif eserler telif ve tercüme etmiştir. Hâlen müslüman hanımlara ve gayr-i müslimlere yönelik bilgilendirici etkinlikler içinde aktif olarak görev yapmaktadır.

Umm Muhammed'le birlikte *The Qur'an Arabic Text with Corresponding English Meaning* adlı İngilizce Kur'an çevirisini yapan ikinci mühtedi Müslüman hanım Amatullah J. Bantley'dir. Bu hanım Minnesota'nın Rochester kentinde 1966 yılında doğmuştur. İşletme yönetimi eğitimi almıştır. Katolik bir aileye mensup olan Bantley, 20 yaşındayken 1986 yılında İslam'la tanışmış ve Müslüman olmuştur. 1987 yılında Cidde'ye taşınıp buraya yerleşmiş; orada tanıştığı Umm Muhammed ile birlikte Dar Ebu'l-Kasım için çalışmıştır (Ali, t.y.). Yine burada arkadaşları Umm Muhammed Emily Assami ve Mary J. Kennedy ile birlikte *The Qur'an Arabic Text with Corresponding English Meaning* (Umm

1.7.3. (1997) Mary M. Kennedy

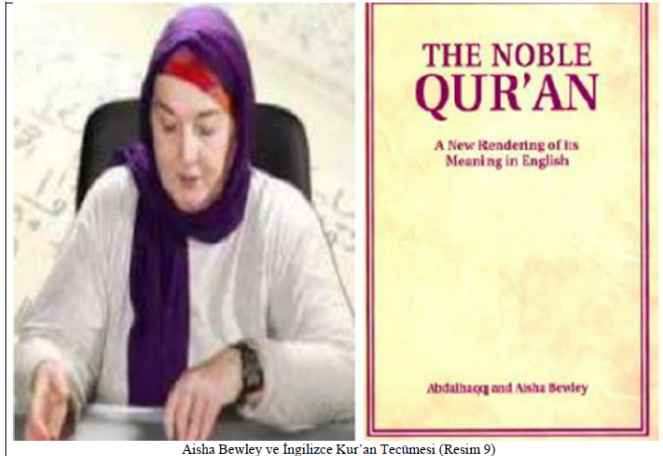

Mary J. Kennedy ve İngilizce Kur'an Tercümesi (Resim 8)

The Qur'an Arabic Text with Corresponding English Meaning adlı İngilizce Kur'an tercümesinde görev alan üçüncü hanım olan Mary M. Kennedy ise 1965 yılında Florida'da dünyaya gelmiştir. 1986 yılında Florida State University'den mezun olmuştur. O da Katolik idi. Kardeşinin İslam'a girmesi onu çok etkilemiş ve 1985 yılında o da Müslüman olmuştur. 1987 yılının başında Cidde'ye yerleşmiş ve orada Umm Muhammed ve Amatullah J. Bantley ile çalışmıştır (Ali, t.y.). Yine burada arkadaşları Umm Muhammed Emily Assami ve Amatullah J. Bantley ile birlikte *The Qur'an Arabic Text with Corresponding English Meaning* (Umm

Muhammad vd., 1997) adıyla bir Kur'an tercümesinin hazırlanmasında görev almıştır. Hazırladıkları tercüme (bk. Resim 8) 1995 yılında bitmiş ve 1997 yılında tabedilmiştir. Kennedy de hâlen aktif bazı çalışmalar yapmaktadır. Onun da bu tercümeden başka dinî eserleri mevcuttur.

1.8. (1999) Aisha Bewley ve *The Noble Qur'an: A New Rendering of its Meaning in English* Adlı İngilizce Kur'an Tercümesi

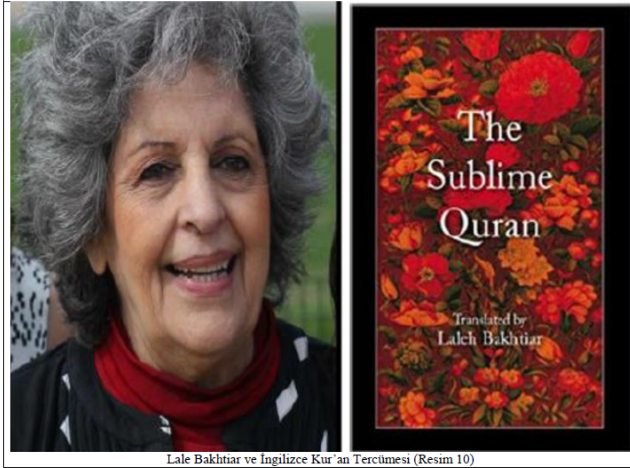

Aisha Bewley ve İngilizce Kur'an Tercümesi (Resim 9)

Bu tercüme Aisha Bewley ve kocası Abdulhak Bewley tarafından yapılmıştır. Aisha Bewley sonradan Müslüman olmuş bir Amerikalıdır. University of California Near Eastern Languages'te yüksek lisansını yapmıştır. Kahire'de Arapça eğitimi için bir yıl geçirmiş, bu arada Dâru'l-ulûm'da tasavvuf dersleri almıştır. İslam ve Kur'an'la ilgili eserler yazmış, Arapçadan İngilizceye, İngilizceden Arapçaya çeviriler yapmıştır (Hassen, 2012, ss. 73-74). Kur'an-ı Kerim'i eşi Abdulhak Bewley ile birlikte *The Noble Qur'an: A New Rendering of its Meaning in English* adıyla tercüme etmiştir (bk. Resim 9). Tercüme 1999 yılında İngiltere'de

basılmıştır. Eserde kolay anlaşılır standart İngilizce kullanılmıştır. Karı koca olarak esere 25 yıl ayırmışlardır. İki noktada dikkat çeken tercümenin birinci özelliği, İngilizce konuşan müslümanlar için hazırlanmış olmasıdır, yani eserin muhatap kitlesi gayrimüslimler değil, İngilizce konuşan müslümanlardır. Bu yüzden "iman", "salat", "takva" gibi kavramlar İngilizceye çevrilmemiş, Arapça olarak bırakılmışlardır. İkincisi ise; tercüme yaygın olan Hafs rivayeti değil, Verş rivayeti esas alınarak yapılmıştır. Eserin hazırlanmasında Şeyh Abdulkadir es-Sûfi'nin büyük etkisi vardır (Nassimi, 2008, s. 65). Tercüme, üzerinden 25 yıl geçmiş olmasına rağmen herhangi bir değiştirme ve iyileştirme yapılmamış, ayrıca gayrimüslimlerin anlamasını zorlaştırıyor olmakla eleştirilmiştir (Ahmed, 2017, s. 28).

1.9. (2007) Lale Bakhtiyar ve *The Sublime Qur'an* Adlı İngilizce Kur'an Tercümesi

Lale Bakhtiar ve İngilizce Kur'an Tercümesi (Resim 10)

Lale Bakhtiar da Kur'an'ı İngilizceye çeviren mühtedi hanımlardan biridir. Bu hanımın Kur'an'ı tercüme eden ilk kadın olduğu iddia ediliyorsa (Sancaktar, 2007) da yukarıda verdiğimiz bilgilerden bunun doğru olmadığı anlaşılmaktadır. Yine Lale Bakhtiar'ın, Kur'an'ı İngilizceye çeviren ilk bayan olduğu da söylenmiştir. Ancak Taheera Saferzade (v. 2008) adlı yine İranlı Müslüman bir hanımın ondan daha önce Kur'an'ı İngilizceye tercüme ettiği bilinmektedir. Esasen Saferzade'nin tercümesi 2001 yılında basılmıştır.

Bakhtiar İran asıllı bir hanımdır. 1938 yılında Amerika'lı bir anne ve İran'lı bir

babanın kızı olarak dünyaya gelmiş ve New York'ta bir Katolik olarak yetişmiştir ("Laleh Bakhtiar", 2022; Mahmûd, 2021, ss. 210-211). İran'da doğduğu ama doğumundan kısa bir süre sonra anne ve babasının boşanmasından dolayı annesiyle birlikte Amerika'ya döndüğü de belirtilmiştir (Hassen, 2012, ss. 84-85; *Mistik dışavurumun 'ne'si, 'niçin'i, 'nasıl'ı*, 2007). 1964 yılında bir mühendis olan kocasıyla birlikte İran'a gitmiş ve burada Müslüman olmuştur. 1976 yılında kocasından ayrılınca yeniden Amerika'ya dönmüştür ("Laleh Bakhtiar", 2022). Bakhtiar, gerek İran'da kaldığı sürede, gerekse tekrar Amerika'ya döndükten sonra, Seyyid Hüseyin Nasr'ın öğrencisi olmaya devam etmiş; böylece otuz yıldan fazla bir süre onun tedrisatında bulunmuştur (*Mistik dışavurumun 'ne'si, 'niçin'i, 'nasıl'ı*, 2007). Pensilvanya Chatham College'de lisans, Felsefe ve Danışma Psikolojisi dallarında yüksek lisans, Eğitim Müesseseleri alanında doktora yapmıştır (Hassen, 2012, s. 85; "Laleh Bakhtiar", 2022). İslamî birlik, mimari, psikoloji, psikoetik ve Esmâ-i Hüsnâ ile ahlakî tedavi konularında teliflerde bulunmuştur. 2020 yılında Chicago'da vefat eden Lale Bakhtiar, İslam ve İslam inancıyla ilgili otuzdan fazla kitap yazmıştır (Hassen, 2012, ss. 85-86; "Laleh Bakhtiar", 2022). Bunlardan biri de aşağıda bahsedeceğimiz İngilizce Kur'an tercümesidir (bk. Resim 10).

Lale Bakhtiar, az da olsa Türkiye'de tanınan bir isimdir. İslam ve tasavvuf hakkında çok sayıda kitap yazmış olmasına rağmen Türkçeye bunlardan henüz üç tanesi çevrilebilmiştir. *Bir Melek Olmak: Amerikalı Sufi Kadınlar* (Sufi Women of America: Angels in the Making) (Bakhtiar, 2002), *Hız Muhammed'in Ashabı* (Muhammad's Companions: Essays on Some Who Bore Witness to His Message) (Bakhtiar, 1999) ve son olarak da *Sufi-Tasavvufî Arayışın Dışavurumu* (Sufi Expressions Of The Mystic Quest) (Bakhtiar, 2007) Türkçeye çevrilen eserleridir. Bu yüzden burada kendisi ve tercümesi üzerinde biraz daha fazla durmak istiyoruz. Bunda, tercümesinin Amerika'da çok yaygın olmasının ve büyük ilgi görmesinin de etkisi vardır.

20 yıl tesettürlü kaldığını söyleyen ve bu açıklamayı yaptığı günlerde yetmiş yaşını aşmış olan Bakhtiar, yaşı ilerlediği için tesettürü terk ettiğini açıklamıştır. "Kur'an'dan anladığıma göre doğurganlık yaşını geçtikten sonra evlenme imkânı olmadığı için tesettüre gerek yok" şeklinde konuşan Bakhtiar, "Şimdi giyimde daha özgürüm fakat yine de edepliyim" demiştir (Sancaktar, 2007). Ayrıca onun, hicabın, Amerika toplumu içerisinde İslam'ın ideal düşüncelerini desteklemediğini; tam tersine İslam'a önyargılı tepkilere yol açtığını, bunun için örtünmeyi bıraktığını söylediği de belirtilmiştir ("Laleh Bakhtiar", 2022).

Lale Bakhtiar Amerika'da Müslüman genç kızların yetişmesine önemli katkılarda bulunmuş bir aydın, bir sûfi kadındır (*Mistik dışavurumun 'ne'si, 'niçin'i, 'nasıl'ı*, 2007). Ama asıl onu gündeme yerleştiren, *The Sublime Quran* adlı Kur'an çevirisinin Nisan 2007'de Chicago'da yayımlanmış olmasıdır (Ebû Lihye, 2020, s. 361; Sancaktar, 2007; *The Sublime Quran Pocket Size*, 2009). Eser daha sonra farklı isimlerle de basılmıştır (Bakhtiar, 2009).

Bakhtiar'ın tercümesi, kadın bakış açısına göre hazırlanmıştır ("Laleh Bakhtiar", 2022). Tarih boyunca mealleri hazırlayan erkeklerin, kendi davranışlarını haklı göstermek için farklı yorumlar yaptıklarını ve Arapça kelimelerin farklı anlamlarından erkek bakış açısını yansıtanları seçtiklerini iddia etmiş; kendisinin, onlardan farklı hareket ederek, bu tür yerlerde kadın bakış açısını önplana çıkardığını belirtmiştir (Sancaktar, 2007). Kadınların haklarına ve saygınlığına bilhassa dikkat çekmiş (Long, 2011, ss. 53-54) ve bu hususları tercümesinde öne çıkarmıştır (Ahmed, 2017, s. 31; Khatib, 2018, ss. 7-9; Palanci, 2017, s. 46; Parray, 2018, ss. 102-103; *The Sublime Quran Pocket Size*, 2009; "Verse in Koran", 2007). O Pakistanlı bir âlim olan Ahmed Ali'nin (v. 1994) daha önce yayımlanmış *Al-Qur'an a Contemporary Translation* adlı İngilizce Kur'an tercümesini esas almış, dolayısıyla oradaki hataları tekrar etmiştir. Bilhassa kadınlarla ilgili ayetlerde

feminist bir yaklaşımla çeviri yaptığı söylenmiştir (Ahmed, 2017, s. 31; Parray, 2018, ss. 102-103). Tercümede Arthur Arberry'nin (v. 1969) çevirisinin etkisi de bariz bir şekilde hissedilmektedir (Ahmed, 2017, s. 31).

Tercümesinde (واضربوهن) ifadesini klasik eserlerde belirtildiği üzere “dövün” olarak çevirmediği için eleştirilmiştir (Khatib, 2018, ss. 8-9). Bakhtiyar, Kur'an çevirisinin önsözünde Kur'an'da kullanılan “darb” kelimesinin “uzaklaşmak” gibi bir anlamı varken neden zâhirî anlamının kullanıldığını sorgulamıştır (Khatib, 2018, ss. 7-8). Nisa Suresi'nin 34. ayetindeki (Başkaldırdıklarını gördüğünüz kadınlara öğüt verin, onları yataklarında yalnız bırakın; (bunlar fayda vermez de mecbur kalırsanız) onları (hafifçe) dövün” (idribühunne) ifadesini örnek veren Bahtiyar, “İlişkileri bu aşamaya gelmiş olan eşler, Allah'ın iradesine boyun eğerek işi Allah'a havale etmeliler) demiştir (Bakhtiar, 2009, ss. 29-30).

“İdrib” kelimesi kadar diğer kelimelerle de ilgilendiğini söyleyen Bahtiyar, “Kur'an doğrudur ve “idrib” kelimesi de Arapça olarak doğru şekilde gelmiştir. Bunu inkâr etmiyorum. Fakat asırlar sonra bu kelimeyi başka bir dile çevirmek veya yorumlamak istediğimizde, kelimenin kendisi nedeniyle değil, yanlış yorumlanması nedeniyle kadınlar şiddete maruz kalıyor. Peygamber'in hayatına ve hadislerine baktığımızda, O'nun kadınlara nasıl saygı gösterdiğini ve kesinlikle hiçbir kadını dövmediğini görürüz. “İdrib” kelimesi Kur'an'da geçtiği halde Peygamber hiçbir kadını dövmemiştir. Peygamber bunu yapmamayı tercih etmişse, onun sünnetine uyan Müslüman, O'nun yapmadığı bir şeyi neden yapsın?” şeklinde konuşmuştur (Sancaktar, 2007). “Darb” kelimesinin birçok anlamı olduğunu belirten Bahtiyar, “Niçin Kur'an'da ve Peygamber'in sünnetinde yer alan ahlak ilkelerine ters bir anlamı alıyoruz?” diye sormuştur (*The Sublime Quran Pocket Size*, 2009).

Bahtiyar daha sonra şunları söylemiştir: “Kişi eşini boşamak isterse bunu ona eziyet vermeden veya onu dövmeden yapması gerektiğine işaret eden ayetler var. “Kur'an nasıl olur da boşanacak kadına güzel davranmaya çağırıyorken, kişinin eşini dövmesine çağırabilir?” diye düşündüm. İki düşünce arasında çelişki olduğunu gördüm. Bu çelişki Kur'an'da değil; bu çelişki bizim yorumumuzda. Çünkü “darb” kelimesinin anlamı burada “dövmek” değil. Eşiyile bir sorunu olduğunda Peygamber'in yaptığı, ondan uzaklaşmak ve dilediğini yapması için işi Rabbi'ne havale etmektir” (Sancaktar, 2007). Bütün bu bilgileri veren Bahtiyar, Nisa 34. ayeti şu şekilde çevirmiştir: “But those whose resistance you fear, then admonish them and abandon them in their sleeping place, then go away from them...” (Sadakatsızlık ve iffetsizliklerinden korktuğunuz kadınlara öğüt verin, sonra onları yataklarında yalnız bırakın ve nihayet onları buldukları yerden (başka yere) gönderin...) (*The Sublime Quran Pocket Size*, 2009).

Kur'an'daki “darb” kelimesine getirdiği yorumun kadın-erkek eşitliğini savunuların görüşüyle aynı olmasının, kadın hareketlerini desteklediği anlamına gelmediğini söyleyen Bahtiyar, kadın hakları savunucusu olmadığını ve Kur'an çevirisinin Kur'an'ın kadınlara göre tercümesi olmadığını belirtmiştir. Bahtiyar, “Bu çeviriyle insanların Peygamber'in sünnetini öğrenmesini istedim. Bu, kadına karşı şiddete çağırmayan Kur'an'ın ilkeleridir” diye konuşmuştur (Sancaktar, 2007). Bu ayetin, Bakara suresi 231. ayetle de ilgisini kuran Bahtiyar, orada da kadının dövülmesinin emredilmediğini; dolayısıyla burada da emredilmemiş olması gerektiğini iddia etmiştir (*In the Name of God*, t.y.).

Bahtiyar, kendi tercümesinin diğerlerinden farklılığı konusunda şunları söylemiştir: Bu tercüme, parantez kullanılmaksızın manaları yansıtan evrensel bir tercümedir; kendi içinde tutarlı ve güvenilirdir; her Arapça gramatik form için farklı bir eşdeğer İngilizce kelime kullanmış; önemli kelimeler İngilizcede bold olarak verilmiştir... (*In the Name of God*, t.y.; Palanci, 2017, s. 46).

Bahtiyar, tercümesinde bazı temel Kur'anî kavramları İngilizceye çevirirken dönüştürmelere tabi tutmuş; bu yüzden İslam dünyasında tepkilere neden olmuş, geniş bir tartışmaya sebep olmuştur. Bahtiyar, “Müslüman”, “Kâfir”, “İslam” ve “Din” gibi temel İslamî kavramları İngilizceye bir kavram olarak değil, anlam olarak çevirmiştir (Bakhtiar, 2007). O, “hitap ettiğimiz kitlenin anlayacağı dilde konuşmamız gerekir” diyerek, bundan dolayı böyle yaptığını ve Batılı okuyucunun ne manaya geldiğini daha rahat anlayacağı kelimeler kullandığını kaydetmiştir. Daha önceki çevirilerin “kâfir”i İngilizceye “disbeliever” ve “infidel” kelimeleriyle “inanmayan” veya “inançsız” olarak çevirdiğini söyleyen Bahtiyar, “bu olumsuz bir ifadedir. Ben psikoloji uzmanıyım. Bu kelimelerin insanlarda bıraktığı olumsuz anlamı biliyorum. Karşımızdaki kişiyi küçümsüyor ve kendimizden uzaklaştırıyoruz. Oysa kimin iman edip etmediğini yalnızca Allah bilir” şeklinde konuşmuştur (Sancaktar, 2007). Kendisi ise, “kâfir” kelimesinin yerine “ungrateful” (nankör) kelimesini kullanmış; Kur'an'ın herkese hitap eden evrensel bir kitap olduğunu, bu nedenle insanları İslam'dan uzaklaştırmayacak, tam tersine onları İslam'a yaklaştıracak bir kelime kullandığını söylemiştir (“Laleh Bakhtiar”, 2022; *The First English Translation of the Quran (Koran) by an American Woman How does this translation of the Sublime Quran by Laleh Bakhtiar, Ph. D., differ from other English translations?*,

t.y.). Bahtiyar, kendi çevirisi için, “bu, diğer çevirilerden tamamen farklı bir çeviridir; her dinden bütün insanların anlayabileceği bir çeviridir” demiştir (*The Sublime Quran Pocket Size*, 2009).

“Kâfir” kelimesini bu şekilde İngilizceye çevirmesinin doğru olduğunu vurgulayan ve sözlüğe bakıldığında “ungrateful” kelimesinin “kâfir” kelimesinin anlamları arasında yer aldığının görüleceğini söyleyen Bahtiyar, daha sonra şöyle demiştir: “Kur’an bize insanlara anlayacakları dilden konuşmamızı tavsiye ediyor. İnsanların İslam’ı anlamasını istiyorsan, mutlaka onların anlayacağı dilden konuşmalısın. “Ungrateful” kelimesi, bütün insanları kapsar ve kimseyi istisna etmez.” (*The Sublime Quran Pocket Size*, 2009).

Kur’an’ı İngilizceye çevirirken kesinlikle “Müslüman” ve “İslam” kelimelerini kullanmadığını bildiren Bahtiyar, bunların yerine “submission” (boyun eğme) ifadesini kullandığını söylemiştir. Bahtiyar sözlerini şöyle sürdürmüştür: “Müslüman ve İslam kelimelerini İngilizcede kullandığımız zaman öncelikle büyük harfle mi, küçük harfle mi kullanacağımızı belirlemeliyiz. Küçük harf kullanırsak bu mutlaka farzları yerine getirdiğimiz ve ibadet ettiğimiz şekli ifade etmez. Bilakis başka bir anlam ifade eder ki o anlam da, “submission” (boyun eğmek)tir. Kim Allah’ın iradesine boyun eğerse, Allah’a itaat yolunu seçmiş demektir. Böylece Müslüman, “Rabbi’ne itaat eden kişi” olmuş olur.” (*The Sublime Quran Pocket Size*, 2009).

Bahtiyar, daha sonra şunları söylemiştir: “Kur’an’ın ebedi olmasına, her insan ve her zaman için olmasına baktığımızda, Peygamber’den önceki ve sonraki herkesi kapsadığını görürüz. Bu nedenle, benim “Müslüman” kelimesi yerine kullandığım şekliyle “itaat eden” kelimesi, Allah’ın iradesine boyun eğen, Kur’an’a ve Peygamber’e uyan herkesi kapsamaktadır. Bu kelime, bütün insanlığa kapı açmaktadır ve onları dinimizden uzaklaştırmamaktadır.” (Sancaktar, 2007).

“Din” (religion) kelimesini de Kur’an çevirisinden çıkararak Lale Bahtiyar, “din” kelimesinin yerine “way of live” (yaşam biçimi) ifadesini kullanmıştır. Bahtiyar, bu ifadenin “din” kelimesinden daha kapsamlı olduğunu ve karı-koca ilişkilerini, çocuk eğitimini ve şeriatın tüm ayrıntılarını kapsadığını söylemiştir (Sancaktar, 2007).

Açıklayıcı notların olmadığı tercümenin, Şiiilik, Sünnilik, İsmailiye mezhebî yaklaşımlara, tasavvuf ve felsefi anlayışlara ait önyargılardan uzak olarak yapıldığı söylenmiştir.

Bahtiyar “Bu Kuran çevirisi, 45 yıllık bir ilmî tecrübenin neticesidir” demiştir. Kendisini en çok Nisa 34. ayetin zorladığını, bu ayete geldiğinde, Kur’an’da kadına iyi muameleyi emreden ayetlerle, bu ayete klasik tefsir ve tercümelerin verdiği mana arasında çelişki bulunduğunu, bu yüzden de konuyu derinlemesine araştırdığını, hatta bir ara bu tercüme işini bırakmayı düşündüğünü, ancak daha sonra ayette geçen “darabe” fiilinin çok farklı anlamları arasında yer alan bir mananın bu çelişkiyi ortadan kaldırdığını ve kendisinin de bunu tercih ettiğini söylemiştir (“Verse in Koran”, 2007).

Kur’an-ı Kerim’i İngilizceye çevirme işinin yedi yıl sürdüğünü söyleyen Bahtiyar, Amerika’da İslâmî kitaplar yayımlayan bir yayınevinde çalışırken, Kur’an’ın İngilizceye 17 farklı çevirisini gördüğünü ve çevirilerdeki en belirgin sorunlardan birinin, gayrimüslim Batılı okuyucunun anlayabileceği İngilizce kelimeler kullanılmaması olduğunu, örneğin İsa Peygamber isminin İngilizcede yazıldığı gibi “Jesus” şeklinde yazılmadığını ve Arapçada okunduğu şekliyle “İsa” olarak yazıldığını kaydetmiştir. Bahtiyar, “Amerikalı okuyucu, bu kişiyi tanımayacaktır” demiştir. (Sancaktar, “İslam’ kelimesini mealde çıkardı!” (2007); “In the Name of God, the Merciful, the Compassionate”, *The Sublime Quran* (Erişim 11 Haziran 2022). O aynı zamanda Kur’an’daki “Allah” lafzı yerine, İngilizcedeki “God” kelimesini, “Meryem” ismi yerine de “Mary” ismini kullanmayı (Pink, 2021) tercih etmiştir (“Laleh Bakhtiar”, 2022).

Daha önce yapılmış çevirilerdeki diğer bir sorunun da Kur’an ebedi ve herkes için, çevirilerin evrensel olmaması hususu olduğunu öne süren Bahtiyar, “Biz sadece Müslümanlarla sınırlı tutarak çevirirsek, onu dünyadaki diğer insanlara sunmamış oluruz” şeklinde konuşmuştur (Sancaktar, 2007).

Birçok din âlimi, onun üç yıl aldığı Arapça dersleri sonucu bu tercüme yapıldığına dikkat çekerek, “bu şekilde tercüme yapılmaz” diyerek Bahtiyar’ı eleştirmiş; kutsal metinlerin, ancak dini bilen ve usta dilbilimciler tarafından çevrilebileceği belirtilmiştir. California Üniversitesi’nden İslam fıkhi profesörü Halid Abu El Fadl, üç yıllık bir Arapçanın Kur’an çevirisi için yeterli olmadığını, ayrıca Bahtiyar’ın akademisyen değil, editör olduğunu savunmuştur (“Laleh Bakhtiar”, 2022; “Verse in Koran”, 2007).

Bahtiyar, hakkında yapılan eleştirileri (*Interview with Laleh Bakhtiar*, 2007; “Verse in Koran”, 2007), bir kadın olarak Kur’an’ı tercüme etmiş olmasına bağlamaktadır ve kendisinden önce Kur’an’ı çevirenler arasında dinî bilgi ve Arapçaya vukûfiyet açısından çok geride olanların bulunduğunu, ancak erkek oldukları için bunların bu şekilde eleştiriye tabi tutulmadıklarını belirtmiştir (“Laleh Bakhtiar”, 2022).

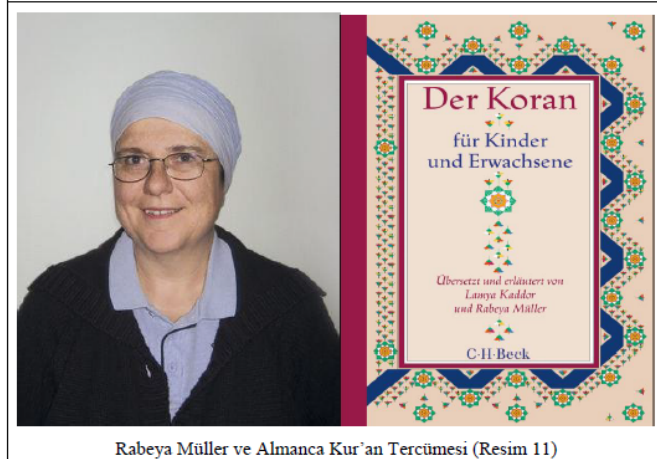
Arapça konuşamadığı için çevirisinin sağlıklı olmayacağı yönündeki eleştirileri kabul etmeyen Bahtiyar, bunlara kendince cevaplar vermiştir (*Interview with Laleh Bakhtiar*, 2007; “Verse in Koran”, 2007; Sancaktar, 2007): “Arapçanın klasik kurallarını biliyorum ve %70'i Arapçadan alınma olan Farsçayı biliyorum. Yıllarca Arapça Kur'an okudum. Modern Arapçayı konuşmıyorum fakat klasik Arapçanın kurallarını biliyorum. Bir dilin kurallarını bilerseniz o dilden çeviri yapabilirsiniz. O dili konuşmanız gerekmez” demiştir (Sancaktar, 2007).

Çeviriyle ilgili yapılan diğer bir eleştiri tercümesinde Kur'an ayetlerinin kadınca, yani kadın bakış açısıyla anlamlandırılmış olmasıdır (Bulut, t.y.).

Ciddi eleştirilere neden olan yönlerinden biri de çeviriye sponsor olanların kimliği hususudur. İddiaya göre, Dr. Lale Bahtiyar, Chicago Üniversitesi'nde İslam konusunda ders verdiği sırada Kur'an çevirisine ilişkin bir proje tasarlamıştır. Bazı Musevi ve Hıristiyan kuruluşların maddi desteğini aldıktan sonra işe koyulup, Kasım 2006'da New York'ta bir toplantı yapmıştır. Katılımcılar feminizm ve kadın hareketleriyle yakından ilgilenen kadınlar olduğundan, Kur'an'ın tercümesi, onların görüş ve yorumlarıyla birlikte gerçekleşmiş, yani kadın konulu ayetlerin tercümesinde femisint yaklaşım esas alınmıştır (S. Khan, 2023). Nisan 2007'de basımı yapılan Kur'an meali, kadın-erkek eşitliği temeline dayandırılmıştır (Bulut, t.y.).

Batılı bazı çevreler, Bahtiyar'ın bu tercümesinin, Müslümanlarla gayrimüslimler arasında bir köprü görevi görebileceğine işaret etmiştir (“Laleh Bakhtiar”, 2022).

1.10. (2008) Rabeya Müller – Lamya Kaddor ve *Der Koran für Kinder und Erwachsene* Adlı Almanca Kur'ân Tercümesi

Rabeya Müller ve Almanca Kur'an Tercümesi (Resim 11)

Lamya Kaddor, Suriyeli göçmen bir ailenin kızı olup Almanya'da doğmuştur. Münster Üniversitesi'nden mezun olan Kaddor, İslâmî alanlarda araştırmaları ve çalışmaları olan bir kişidir. 2022 yılında Yeşiller Partisinden milletvekili olmuştur (*Lamya Kaddor*, 2023). Kaddor, Müslüman bir ailede doğup büyüyen Müslüman bir hanım olduğu için burada kendisine daha fazla yer verilmeyecektir.

Rabeya Müller ise, 1957 yılında Almanya'da doğmuş Alman asıllı bir din eğitimcisi ve ilahiyatçısıdır. Katolik bir aile ortamında yetişmiştir. Liseyi bitirdikten sonra Müslüman olmuştur. Üniversite eğitimini İslâm ve etnografya alanında yapmıştır. Kanada ve Asya ülkelerinde bulunmuştur. Almanya'daki İslâmî

eğitim kurumlarının ders kitaplarının hazırlanmasında görev almıştır. İslâmî kadın araştırmalarıyla ve kadınları geliştirmekle ilgili merkezlerde görevler yapmıştır.

Din mensupları arasındaki diyalog, kültürlerin diyalogu gibi konular ağırlıklı bir şekilde Rabeya Müller'in ilgilendiği hususlardır; dinler ve kültürler arası eğitim alanlarında bir takım teoriler geliştirmeye çalışmıştır. Cinsiyet eşitliği konularında yoğunlaşan Müller, kendini liberal Avrupalı bir Müslüman olarak tanımlamıştır (*Rabeya Müller*, 2022). 2010 yılında Suriye asıllı Alman vatandaşı Lamya Kaddor ile birlikte *Der Koran für Kinder und Erwachsene* (*Çocuklar ve Yetişkinler İçin Kur'an Tercümesi*) adlı eseri yayımlamıştır.

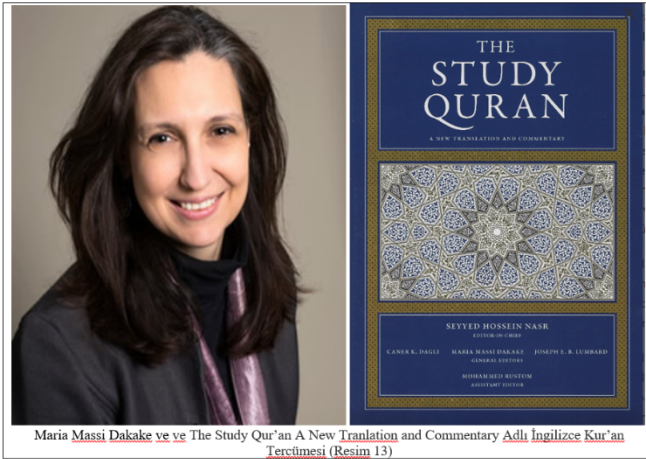
Bu tercüme bilinen Mushaf sıralamasından farklı olarak dizilmiştir. Tercüme, daha ziyade konu eksenli bir çalışma niteliğindedir ve özellikle peygamber kıssaları konusu üzerinde durmuştur. Tercümede bol bol resimler kullanılmıştır; bu açıdan mevcut Kur'an tercümelerine benzememektedir.

Ayrıca başta Hz. Muhammed olmak üzere İslamî şiar ve semboller hakkında bilgiler verilmiştir. Aynı şekilde tercümede diğer dinler hakkında bazı bilgiler de vardır. İbadetler konusunda geleneksel bilgilerin verildiği tercümede evlilik, miras, eşlerin dövülmesi, kölelik-cariyelik, cihat gibi konular görmezlikten gelinmiş ve tercümede bunlara yer verilmemiştir. Cennet tasvirlerinde huriler zikredilmemiştir. (أزواج مطهرة) kısmı “güzel eşler” diye tercüme edilmiştir. “Allah” lafzı Almandaki “Gott” ile karşılanmışken, Hz. İsa dahil peygamberlerin isimleri Kur'an'daki gibi verilmiştir. Bütün bunlardan dolayı eleştirilere maruz kalmıştır. (Pink, 2020).

Hem Kaddor'un hem de Müller'in Alman siyaset, kültür ve ideolojisindeki konumlarına bakınca, tercümeleri gibi dinî anlayış ve yaşayışlarının da farklı olduğu görülür. Nitekim Rabeya Müller'in erkek-kadın arkasında saf duran cemaate namaz kıldırıldığına dair görüntüler sosyal medyada yer almıştır.

1.11 (2015) Maria Massi Dakake ve *The Study Qur'an A New Translation and Commentary* Adlı İngilizce Kur'an Tercümesi

1968 yılında Amerika Birleşik Devletlerinde doğan Maria, Cornell ve Princeton Üniversitelerinde lisans ve lisansüstü eğitimlerini tamalamıştır ve halen George Masson Üniversitesinde İslam düşüncesi ve Kur'an araştırmaları alanında doçent olarak çalışmaktadır. Muhtelif kitap ve makaleler neşretmiştir. Şia ve Sufi anlayış üzere basılmış kitap ve yazıları dikkat çekmektedir. 2015 yılında basılan *The Study Qur'an A New Translation and Commentary* adlı İngilizce Kur'an tercümesinin ortak çevirmenlerinden biridir. Tercümenin baş çevirmeni Seyyid Hüseyin Nasr'dır. Ayrıca Caner Dağlı, Joseph EB Lombard ve Mohammed Rustom da tercüme de görev

almışlardır. Eser HarperOne yayınları arasında 2015'te çıkmıştır. Maria Massi Dakake bu eserin Nisâ-A'râf (4-7), Nahl-Meryem (16-19) arasındaki sûrelerin tefsirini; Nisâ-A'râf (4-7), Yûnus-Yûsuf (10-12), İbrâhim-Enbiyâ (14-21) arasındaki sûrelerin ise çevirisini yapmıştır (Gökkır, 2016, s. 180). Çevirdikleri İngilizce Kur'an Tercümesi *Tefsir-i Muasirane-i Kur'an-ı Kerim* adıyla Farsçaya da tercüme edilmiştir. Eserde Seyyid Hüseyin Nasr'ın gelenekçi ve çoğulcu perspektifinin yansımaları etkin bir şekilde görülmektedir (Gökkır, 2016, ss. 180-181).

Maria Massi Dakake'nin diniyle ilgili net bir bilgiye ulaşamadık. Sadece bir tanıtım yazısında “The general editors, Caner Dagli, Maria Massi Dakake, and Joseph Lombard, and the assistant editor, Muhammed Rustom, are all Muslim scholars of Islamic studies” (Davary, 2016, s. 398) denmiştir; başka bir çalışmada da kendisine yardımcı olmaları için sadece müslüman akademisyenleri seçtiği belirtilmiştir (Gökkır, 2016, s. 181). Buna göre Maria da dahil bütün editörler Müslümandır. Maria'nın aslen Hristiyan olması kuvvetle muhtemeldir. İhtida edip Müslüman olmuş olmalıdır. Fakat Maria'nın İsam'a geçtiğine, ne zaman ve nasıl ihtida ettiğine dair bir bilgiye rastlamadık.

Maria, Banu Nusret Emin el-İsfehâni'nin *Mahzen-i İrfan der Tefsir-i Kur'an* adlı Farsça tefsirinin İngilizceye tercümesinde de görev almış bulunmaktadır.

1.12. (2016) Halime Zsuzsanna Kiss ve *A Kegyes Koran : Ertelmezese es Magyarazata Magyar Nyelven* Adlı Macarca Kur'ân Tercümesi

Halime Zsuzsanna Kiss ve Macarca Kur'an Tercümesi (Resim 14)

2000'li yıllarda Türkiye'den Macaristan'a iş için giden Ahmet Barışçıl adındaki kişi, Macaristan'da müslümanlara yönelik Macarca kitap olmadığını görünce bu boşluğu doldurmak üzere girişimlerde bulunmuş ve bazı eserlerin Macarcaya tercümesini sağlamıştır. Bu arada Macarca Kur'an tercümesinin de büyük bir ihtiyaç olduğunu görmüştür. Gerçi Macarca çok eski bir tercüme var ancak dili çok eski olduğu için anlaşılmamaktadır. Bir diğeri ise Simon Robert adlı Yahudi bir profesör tarafından tezine kaynaklık teşkil etsin diye yapılmış ve burada Kur'an'ın, Tevrat'tan alıntılanarak yapıldığı iddia edilmiştir. İşte bundan dolayı Ahmet Bey, Kur'an'ın Macarcaya tercüme işine de teşebbüs etmiş, bunun için

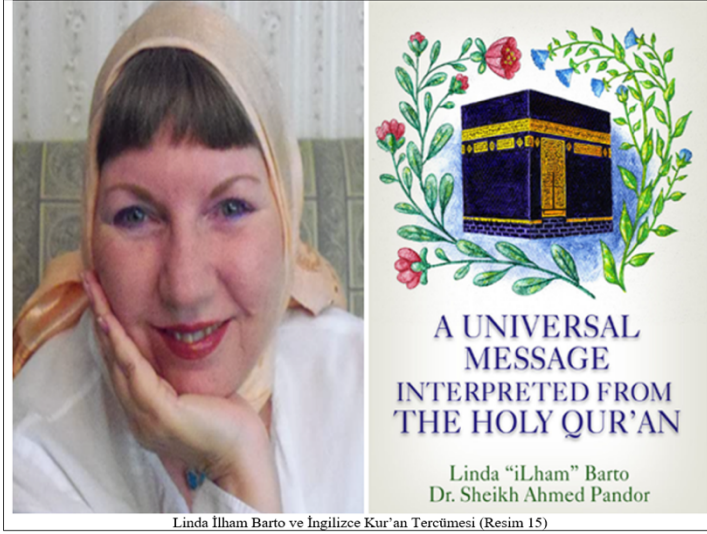
İslamiyeti seçip Halime adını almış olan Zsuzsanna Kiss adlı hanımla görüşmüştür. Halime Hanım Macar asıllıdır ve mesleği tercümanlıktır. Müslüman olmadan önce de bu işi yapıyordu. 2000'li yılların başında bir gün Macaristan'daki bazı Müslümanlar, çeviri işi yaptığı bir toplantıda Zsuzsanna Kiss Hanıma İngilizce bir Kur'an tercümesi hediye etmişler. Zsuzsanna Kiss, tercüme okuyunca kafasına takılan bazı sorular olmuş, onları tanıştığı bu müslümanlara sormuş, aldığı cevaplarla mutmain olan Zsuzsanna Kiss, Müslüman olmuş ve Halime adını almıştır (Dursun, 2016).

Halime Hanım, Ahmet Bey'in teklifini kabul etmiş; önceleri küçük sureleri tercüme etmeye çalışmış, buralarda başarılı olunca Kur'an'ın tamamını tercüme etmeye başlamış ve üç yıl içerisinde tercümesini tamamlamıştır (bk. Resim 13). Tercüme, Macarca bilen Müslüman alimlerin kontrolünden geçmiştir. Böylece Macarca güvenilir bir Kur'an tercümesi ortaya çıkmıştır. Tercüme IHH'nın sponsorluğunda İstanbul'da Erkam Yayınları tarafından basılıp Macaristan'da dağıtılmıştır. Böylece Macar halkı, Kur'an'ın manalarını öğrenmek için Simon Robert'in maksatlı ve artıynetli çevirisini okumak zorunda kalmaktan kurtulmuş; bunun yerine mühtedi Müslüman bir hanım olan Halime Zsuzsanna Kiss'in tercümesine müracaat etme imkanı elde etmişlerdir (Dursun, 2016).

1.13. (2020) Linda İlham Barto ve *A Universal Message Interpreted From The Holy Qur'an* Adlı İngilizce Kur'an Tercümesi

Linda Barto, Baptist bir ailenin çocuğu olarak 1949 yılında Kuzey Carolina’da doğmuş ve Baptist olarak yetiştirilmiştir. Kendisi iyi bir ressam, illüstratör, editör ve konuşmacıdır. Linda, 1977 yılında Birleşik Devletler Hava Kuvvetlerine katılmış; burada ve daha sonra Kuzey Carolina Ulusal Hava Muhafızları’nda 13 yıl kıdemli bir asker olarak görev yapmış ve başarıyla yaptığı görevinden dolayı muhtelif ödüller almıştır. 1999 yılına kadar dindar bir Baptist olarak yaşamıştır. Kendisinin belirttiğine göre 1999 yılında aniden rüyasında İslam’ı öğrenmesi

Linda İlham Barto ve İngilizce Kur'an Tercümesi (Resim 15)

ve Kur'an'ı okumasına dair mesajlar almaya başlamıştır. Rüyasında müslüman bir ülke görmüş ve orada yaşaması gerektiği gibi bir mesaj aldığına inanmıştır. Yaptığı araştırmalarda rüyasında gördüğü müslüman ülkenin Tunus olduğu kanaatine varmıştır. O arada, bir süre Tunus'ta yaşamış ve bölgeyi bilen Tom Pandor (Thomas S. Barto) ile tanışmış, kendisi gibi Hava Kuvvetlerinde asker olan bu zat ile evlenmiştir. Ondandır bölge hakkında bilgi alan Linda, kocasıyla birlikte Tunus'a gitmeye karar vermiştir. Rüyasında bir adamın yüzünü görmüş ve o adama gitmesi söylenmişti. Aynı zamanda etrafı surlarla çevrili minaresi olan bir cami de görmüştü ve rüyasında gördüğü bu kişi ve

caminin resmini yapmış idi. Tunus'ta sora sora rüyasında gördüğü yüzün sahibini bulmuştur. Bu zat, Tunus'ta bulunan Büyük Okba Camii'nin imamıydı ve Linda'nın rüyasında görüp resmini yaptığı cami de burasıydı. Linda, başından geçenleri İmam'a anlatmış; önceleri olayı kabullenmeyen İmam, rüyasında gördüğü kişinin yüzünün ve yaptığı caminin resminin kendisine gösterilmesinden sonra ikna olmuştur. Linda, akşam binden fazla Tunuslunun toplandığı camide herkesin huzurunda kocası Tom'la birlikte kelim-i şehadet getirerek Müslüman olmuştur. Burada bir süre kaldıktan sonra Amerika'ya dönen Linda hâlen Kuzey Carolina'da bir köyde eşiyile birlikte hayatını sürdürmektedir (Editor, 2014; *Linda iLham Barto*, 2020; *Memoirs of a Hillbilly Muslim*, 2011).

Rüyasında sürekli Allah'tan ilhamlar aldığı ileri süren Linda, bundan dolayı adına İlham kelimesini eklemiş ve adını Linda İlham Barto yapmıştır.

Muhtelif kitapları olan Linda'nın en son yazdığı kitaplardan biri Müslüman olduktan sonra Ahmed adını alan kocası Sheikh Ahmed Pandor'la birlikte hazırlamış olduğu *A Universal Message Interpreted From The Holy Qur'an A Simple English Version For Young Readers and Youthful Minds* adlı İngilizce Kur'an tercümesidir (Bk. resim 14). Tercüme kendilerinin ifadesine göre son derece basit, bilhassa genç dimağların rahatlıkla okuyup anlayabilecekleri bir üslup ile yazılmıştır. Tercüme 2020 yılında Kuzey Carolina'da basılmıştır (*A Universal Message Interpreted from the Holy Qur'an*, 2020).

2. Değerlendirme

Mühtedi hanımların yapmış oldukları Kur'an tercümeleriyle ilgili bu araştırmada bu başlık altında değerlendirilebilecek on üç tercüme tespit edilmiştir. Bu tercümelemlerin hazırlanışında on yedi hanım görev almıştır. Kur'an'ı tercüme işinde görev alan on yedi hanımın uyrukları, meslekleri, memleketleri, önceki dinleri gibi bilgileri şu şekilde toplu olarak verebiliriz:

Mühtedi Hanımlar ve Yaptıkları Kur'an Tercümleri										
No	İsim	Vefat	Memleket	Önceki Dini	Mezhebi	Mesleği	Tercümenin Dili	Basım Yılı	Tek/Ortak	Ortaklar
1	Fatma Zaide	Belli Değil	Bilinmiyor	Hristiyan	Sünni	Cariye	Fransızca	1861	Tek	
2	Nasirah B. Zimmermann	Belli Değil	Hollanda	Hristiyan	Kadiyani	Mütercim -İngilizce	Felemenkçe	1953	Tek	
3	Qanita Sadiqa	Hayatta	İsveç	Hristiyan	Kadiyani	Dr./Psikolog Mütercim	İsveççe	1988	Tek	
4	İman Valeriya Porohova	2019	Rusya	Hristiyan	Sünni	Mütercim -İngilizce	Rusça	1991	Tek	
5	Dina al-Zahra Zidan	Hayatta	İngiltere	Hristiyan	Sünni	Araştırmacı-İlahiyatçı	İngilizce	1991	Ortak	Kocası
6	Fatima Heeren Sarka Grimm	2013	Almanya	Hristiyan	Sünni	Gazeteci-Yazar	Almanca	1996	Ortak	Arkadaşlar
7	Halima Krausen	Hayatta	Almanya	Hristiyan	Şii	İlahiyatçı -Yazar	Almanca	1996	Ortak	Arkadaşlar
8	Eva-Maria El-Shabassy	Hayatta	Almanya	Hristiyan	Sünni	Eğitimci-Yazar	Almanca	1996	Ortak	Arkadaşlar
9	Emily Assami Umm Muhammed	2010	ABD	Hristiyan	Sünni	İlahiyatçı -Yazar	İngilizce	1997	Ortak	Arkadaşlar
10	Amatullah J. Bantley	Hayatta	ABD	Hristiyan	Sünni	İşletme-İlahiyatçı -Yazar	İngilizce	1977	Ortak	Arkadaşlar
11	Mary M. Kennedy	Hayatta	ABD	Hristiyan	Sünni	İlahiyatçı -Yazar	İngilizce	1977	Ortak	Arkadaşlar
12	Aisha Bewley	Hayatta	ABD	Hristiyan	Sünni	Mütercim -Arapça	İngilizce	1999	Ortak	Kocası
13	Lale Bakhtiyar	2020	İran	Hristiyan	Şii	Psikolog-Yazar	İngilizce	2007	Tek	
14	Rabeya Müller	Hayatta	Almanya	Hristiyan	Sünni	Eğitimci-İlahiyatçı -Yazar	Almanca	2008	Ortak	Arkadaşlar
15	Maria Massi Dakake	Hayatta	ABD	Hristiyan	Şii	İlahiyatçı -Yazar	İngilizce	2015	Ortak	Arkadaşlar
16	Halime Zsuzsanna Kiss	Hayatta	Macaristan	Hristiyan	Sünni	Mütercim -İngilizce	Macarca	2016	Tek	
17	Linda İlham Barto	Hayatta	ABD	Hristiyan	Sünni	Asker-ressam-illüstratör	İngilizce	2020	Ortak	Kocası

Tablodan da anlaşıldığı üzere on üç tercümenin yapılmasında on yedi kadın görev almıştır. Bunların altısı vefat etmiştir; dördünün vefat tarihi belliyken, ikisinin vefat tarihi belli değildir. Diğerleri 2023 yılı itibariyle hayattadırlar. Bunların altısı ABD'li, 4'ü Almandır; diğerleri Hollanda, İsveç, Rusya, İngiltere, İran ve Macaristanlıdır. Fatma Zaida'nın memleketi hakkında kesin bilgi elde edilememiştir. Tamamının Müslüman olmadan önceki dini Hristiyanlıktır. Müslüman olduktan sonraki mezhepleri konusunda ikisinin Kadiyani, üçünün Şii olduğu belirtilmiştir. Buna göre diğer hanımlar Sünni anlayış üzere olmalıdırlar. On üç tercümeden altısının dili İngilizce, ikisinin dili Almancadır; diğer beş tercümenin dili ise Fransızca, Felemenkçe, İsveççe, Rusça ve Macarcadır. Tercümelere ilki ondokuzuncu asırda yapılmıştır. Diğerlerini onar yıllık periyotlara göre ayırırsak şunu söyleyebiliriz: 1950-1959 arasında bir, 1980-1989 arasında bir, 1990-1999 arasında beş, 2000-2009 arasında iki, 2010-2019 arasında iki ve 2020'den sonra bir adet tercüme yapılmıştır. On üç tercümenin yedi tanesi tek kişi tarafından yapılmışken, altı tanesi de ortak yapılmıştır. Ortak yapılanlardan üç tanesi hanım arkadaşlarla, biri erkek arkadaşlarla birlikte yapılmıştır; üç tanesini de hanımlar kocalarıyla birlikte gerçekleştirmişlerdir.

Sonuç

Kur'an'ı tercüme etmiş olan mühtedi Müslüman hanımlarla ilgili olarak yaptığımız bu çalışmada, mühtedi bir hanım tarafından Kur'an'ın ilk kez 1861 yılında tercüme edildiğini gördük. O zamanlar cariye statüsünde olan bu mühtedi hanım, Kur'an'ı Fransızcaya tercüme etmiş ve Lisbon'da basmıştır. Bundan başka mühtedi hanımlar tarafından on iki tercüme daha söz konusudur. Bunların çoğunda Kur'an tek kişi tarafından tercüme edilmiştir; birkaç tanesinde ise bir heyet içinde tercüme yapılmıştır. Tespit edebildiğimiz kadarıyla Kur'an mühtedi bir kadın tarafından en son 2020 yılında çevrilmiştir. Amerkalı bir hanım olan Linda İlham Barto'ya ait olan bu çeviride daha ziyade gençler muhatap alınmıştır; tercüme anlaşılır, basit ve sade bir dille yapılmıştır. Fatma Zaida'nın tercümesi, kadın ve özellikle de cariyelerin haklarını ön plana çıkaran, bu açıdan feminist bir anlayışla yapılmamışsa da kadın eksenli bir tercümedir. Nasirah Zimmerman ve Qanita Sadika'nın çevirileri Kâdiyânî anlayış esas alınarak yapılmıştır; bu iki tercümenin kaynağı Kâdiyânîlerin hazırlamış olduğu İngilizce Kur'an tercümeledir. Kadınlarla ilgili ayetler, Kadiyanî çevirilerde olduğu gibi yani genel klasik anlayış çerçevesinde tercüme edilmişlerdir; genelde (واضربوهن) kısmı, "cezalandırın, hafifçe dövün" diye çevrilmiştir. Porohova, Dina

ve Fatima da tercümelerinde klasik anlayış üzere hareket etmişlerdir. Umm Muhammed, Amatullah ve Kenedy'nin birlikte yaptığı ve Sahih International tarafından gözden geçirilerek basılan tercümede Suudî merkezli selefi zihniyet önplandadır. Aişe Bewley ve Halime Zsuzsanna Kiss'in tercümeleleri de geleneğin çizgisinde yapılmışlardır. Buna karşılık Lale Bakhtiyar, tercümesinde tam anlamıyla feminist bir anlayışla hareket etmiştir. Bilhassa kadın konulu ayetlerin çevirisinde feminist anlayışı esas almıştır. Bakhtiyar, bir yandan mensubu olduğu dinden ve onun kutsal kitabı olan Kur'an'dan vazgeçmezken bir yandan da etkisinde olduğu feminist anlayışı göz önünde bulundurmıştır. Bize öyle geliyor ki Bakhtiyar, bu iki husus arasında sıkışıp durmuş ve kendince bir çıkış yolu bulmaya çalışmıştır. Nisa suresi 34. ayet çerçevesinde yapmış olduğu yorumlar bunu göstermektedir. Bu ayette geçen (واضربوهن) ifadesini, “serkeşlik yapan eşleri başka yere gönderin” anlamında çevirmişken, onun dışında yukarıda adı geçen hanımların çoğu, klasik anlayışa göre tercüme etmişlerdir.

1861 yılında yapılmış olan ilk çeviriden sonraki ikinci çevirinin neredeyse yüz yıl sonra yapılmış olması, bu konuda bir asırlık bir boşluğun olduğunu göstermektedir. Acaba bu arada başka tercüme yapılmış olabilir mi? Araştırmalarımızda buna dair bir bilgi elde edemedik. 1950-1999 arasındaki 50 yıllık dönemde mühtedi hanımlar tarafından yedi adet Kur'an tercümesi yapılmışken, 2000 yılından bu yana beş tercüme yapılmıştır. Bu rakamlar az gibi görünse de aslında bize göre oldukça önemlidir. Zira bunlar, başka bir dine mensupken Müslüman olup Kur'an'ı tercüme eden hanımlara ait tercümelerdir.

Bunların Kur'an'ı tercüme etme sebebine gelince Kadiyani tercüme örneklerinde olduğu gibi kimisi mensubu olduğu mezhebin anlayışını yaygınlaştırmak için bu işi yapmışken; çoğunluğu mevcut tercümelerin Batılı/Hristiyan okuyucuyu yorum ve/veya dil ve üslup yönünden yeteri kadar ikna etmediğini düşündüğü için bu işe girişmiştir. Bakhtiyar örneğinde olduğu gibi bazıları Kur'an ile Batılı gayrimüslim okuyucu, özellikle de feminist anlayış mensupları arasında bir münasebet kurmak, bir bağ tesis etmek amacıyla bu işi yapmışlardır. Fatma Zaida ise ondozuncu asır şartlarında Batı kamuoyuna Kur'an'ı ve Müslümanları tanıtmak amacıyla Kur'an'ı tercüme etmiştir.

Bu tercümelerin büyük kısmı genel okuyucu kitlesini hesaba katarak oluşturulmuşken, Aişe Bewley İngilizce konuşan Müslümanları esas alarak çevirisini yapmıştır. Rabeya Müller ve Linda İlham Barto gençleri muhatap almışlardır.

Rabeya Müller ve birlikte çeviriyi yaptığı Suriye asıllı Lamya Kaddor, kendilerini Liberal Müslüman olarak tanımlamışlardır. Rabeya Müller, arkasında saf tutan kadın-erkek karışık cemaatlere imam olup namaz kıldırması, Cuma hutbesi okumuştur. Cemaati arasında başı açık ve dekolte kıyafetlerle namaz kılan hanımlar da vardır. Bunlara dair epeyce haber ve görüntü muhtelif yayın kuruluşları ile sosyal medya platformlarında yer almıştır. Diğer Alman mütercimler de benzer bir anlayışa sahiptirler. Mesela Halima Krausen, bir süre Hamburg İslam Mekezinde, merkeze mensup kadın-erkek herkesin imamı olarak görev yapmıştır.

İhtida eden bu hanımlara baktığımızda hepsinin Hristiyanken İslam'a girdikleri görülüyor ve hepsi Batı kamuoyuna mensupturlar. Yahudi, Budist, Hindu veya benzeri anlayışlara sahip olan hanımların İslam'a girip Kur'an'ı tercüme ettiklerine dair bir örneğe rastlamadık.

Biz bu çalışmayla ihtida edip Kur'an'ı tercüme etmiş olan tüm hanımlara ulaştığımızı iddia etmiyoruz. Elimizden geldiğince bu hareketin içinde bulunanları tespit etmeye çalıştık ancak ulaşamadıklarımızın, tespit edemediklerimizin de olabileceğinin farkındayız. İnşallah ileride –eğer varsa- bunları tespit ettikçe bu konudaki çalışmalarımıza ilave edeceğiz.

Bu hanımların Kur'an'ı tercüme etmeleri, bu sayede kendi kamuoylarının gündemine Kur'an'ı sokmaya çalışmaları takdire şayandır. Hem Hristiyan geçmişlerinin olması hem de böyle bir ortam içinde yaşıyor olmaları açısından kendi toplumlarını en iyi onlar tanırlar. Nasıl bir çevirinin, hangi dil ve üslubun ortamları üzerinde etki meydana getireceğini daha iyi bilirler. Dolayısıyla bu anlayışla Kur'an'ı tercüme etmeleri elbette faydalı olacaktır. Ancak, görebildiğimiz kadarıyla bunların bir kısmı Arapçaya ve Kur'an'ın ruhuna vukufiyet açısından kifayetsiz görünmüyorlar. Ayrıca Kur'an'ı kendi kültürel ortamlarına göre, o ortamı esas alarak çevirmeleri gibi bir yaklaşım da seziliyor ki bu son derece tehlikelidir. Liberalizm, feminizm, hümanizm gibi bazı anlayışların tercümelerinde baskın olmaları gibi bir endişe söz konusudur. Hatta ileride LGBT+ gibi bazı sapkın hareketlerin izlerinin tercümelere yansması tehlikesi de olasıdır. Ayrıca Kitab-ı Mukaddes örneğinde olduğu gibi Kur'an'ı belli yaş hatta cinsiyet gruplarına göre tercüme etme; içinde resim, figür, karikatür, fotoğraf gibi görsellere yer vererek neşretme anlayışı da bazı mühtedi mütercimler nazarında makul ve muteber görünmektedir. Bu hareket ve yaklaşım, kendi içinde, zaman zaman bazı ortamlarda dile getirildiği gibi Avrupa İslamı/Batı İslamı gibi

geleneksel İslâmî anlayıştan kısmen farklı yeni bir din anlayışını intaç etmek gibi bir tehlike de taşımaktadır. Arap diline yeterli miktarda hâkimiyet, Kur'an'ın mana ve ruhuna, İslam'ın özüne ve gayesine vukûfiyet, Kur'an'ın tercüme tekniklerine riâyet, Kur'an ilimleri konusunda kifâyet ve bunu yapacak kişide ihlâs ve samimiyet bulunması kaydıyla Kur'an tercüme edilebilir; edilmelidir. Bu hanımların en azından hayatta olan ve hâlâ bu işi yapmaya takat ve kudreti olanların, bu özelliklere sahip olmaya çalışarak kendi tercümelerini revize etmeleri veya yeni baştan tercüme etmeleri hayırlı olur diye düşünüyoruz.

Kaynakça | References

- A Universal Message Interpreted from the Holy Qur'an.* (2020, Ağustos 19). Amazon.Com.
- Ahmadiyya na Suécia.* (t.y.). Stringfixer.com. https://stringfixer.com/pt/Ahmadiyya_in_Sweden
- Ahmadiyya Translations of the Qur'an.* (t.y.). Wikipedia. <https://201708010.azurewebsites.net/index.php?q=oKipp7eAc2SWr3HmtNTZ4JzJqsRgwuHce-fP2bV-rdmkpLzDr-LMzru5p9upnpbktNTR1sDY19K1sbLOcqrXmaA>
- Ahmed, H. S. E. (2017). *Pragmatic Dimensions of Select English Translations of The Holy Quran* [Doktora Tezi]. Aligarh Muslim University.
- Ali, A. Y. (t.y.). *The Meaning of the Holy Qur'an Paperback – September 5, 2008.* Amazon. <https://www.amazon.com/Meaning-Holy-Quran-Abdullah-Yusuf/dp/0915957329>
- Atamov, M. (2013). *Rus Dilinde Yayınlanan Kur'an-ı Kerim Çevirilerininin Çeviribilim Açısından İncelenmesi (Başarılı Bir Rusça Kur'an Çevirisininin Oluşturulmasına Katkı)* [Doktora Tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Aydar, H. (2015). *Hanım Müfessirler* (1. bs). Ensar Neşriyat.
- Aydar, H. (2022a). Dünya Dillerindeki Kur'an Tercüme Üzerine İstatistiksel Bir Değerlendirme. *Tafsir Dergisi*, 2(1), 15-84.
- Aydar, H. (2022b). Kur'an-ı Kerim'i Tercüme Eden Bir Cariye: Fatma Zaida (v. 1861'den Sonra) ve "L'Alkoran Le Livre Par Excellence" Adlı Eseri. *FSM İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, 20, 291-330.
- Aydar, H. (2022c). Kur'an'ı Tercüme Etmiş Olan Müslüman Hanımlar. *Dicle İlahiyat Dergisi*, 25(2), 280-322.
- Aydar, H., & Atalay, M. (2014). Female Scholars of Quranic Exegesis In the History of Islam. *Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1(2), 1-34.
- Ayta, A. b. es-Seyyid. (1423). Havle tercemeti maâni'l-Kur'âni'l-Kerîm ile'l-luğati'r-Rûsiyye. İçinde *Nedvetü Tercemeti Maâni'l-Kur'âni'l-Kerîm Takvîmun li'l-Mâdi, ve Tahtîtin li'l-Mustakbal* (1. bs, s. 19). Mucammau'l-Melik Fehd li Tibâati'l-Mushafi'ş- Şerîf.
- Azîz, T. R. (2018). *Mûlâhezât havle ba'di't-tercemât er-Rusiyye li'l-Kur'âni'l-Kerîm.* alnoor.se. <http://www.alnoor.se/article.asp?id=332682>
- Bakhtiar, L. (1999). *Hiz. Muhammed'in Ashabı* (N. Şentürk, Çev.; 1. bs). İnsan Yayınları.
- Bakhtiar, L. (2002). *Bir Melek Olmak: Amerikalı Sufi Kadınlar* (O. Düz, Çev.; 1. bs). Gelenek Yayıncılık.
- Bakhtiar, L. (2007). *Sufî-Tasavvufî Arayışın Dışavurumu* (M. Temelli, Çev.). İz Yayınları.
- Bakhtiar, L. (2009a). *The Sublime Quran English Translation Revised Edition* (6. bs). Kazi Publications.
- Bakhtiar, L. (2009b). *The Sublime Quran Original Arabic and English Translation.* Kazi Publications.
- Bayraktutan, O., & Demirkol, N. (2018). Türkiye'deki Bazı Kadınların Tefsir Çalışmaları. İçinde *Uluslararası İslam ve Kadın Çalıştayı 9 Haziran 2018 Iğdır Üniversitesi İlahiyat Fakültesi* (1. bs, s. : 593-605). Iğdır Üniversitesi.
- Bulut, F. (t.y.-a). *Kur'an'ın Kadınca Yorumu.* Radikal.com.tr. http://www.radikal.com.tr/ek_haber.php?ek=ktp&haberno=6490
- Bulut, F. (t.y.-b). *Kur'an'ın Kadınca Yorumu.* Radikal.com.tr. http://www.radikal.com.tr/ek_haber.php?ek=ktp&haberno=6490
- Davary, B. (2016). REVIEW ESSAY The Study Quran: A New Translation and Commentary. Edited by Seyyed Hossein Nasr. New York: Harper One, 2015. Lx + 1, 988 pages. \$ 59.99. *Horizons*, 43, 397-401.

- Derîd, M. A. A. (2016). *Hareketu't-tercemti'r-Rusiyeye li maâni'l-Kur'âni'l-Kerîm* (1. bs). Merkezu't-Tefsîr li'd-dirâsât el-Kur'âniyye.
- Dursun, S. (2016, Ocak 4). *İslam'ın Macar Hali*. Gerçek Hayat. <http://www.gercek hayat.com.tr/aktuel/islamin-macar-hali/>
- Ebû Lihye, N. (2020). *Îrân...ve'l-Kur'ân Cuhûdu'l-Îrâniyyîn fî hidmeti'l-Kur'âni'l-Kerîm ve ulûmihi kable's-sevre ve ba'dehâ* (1. bs). Dâru'l-Envâr li'n-neşr ve't-tevzî'.
- Editor. (2014, Aralık 31). Dreaming My Way to Islam. *Muslim American*. <https://muslimamerican.com/dreaming-way-islam/>
- Eggen, N. S. (2019). On the Preiphery Translations of the Qur'ân in Sweden, Denmark and Norway. İçinde S. Hanna, H. Farahaty, & A.-W. Khalifa (Ed.), *Routledge Handbook of Arabic Translations* (1. bs, ss. 65-80). Routledge.
- Ethem, M. (2016). Rusça Kur'an Çevirilerinin Tanıtımı ve Çeviribilim Açısından İncelenmesi -I (Arapçadan Rusçaya Yapılan Kur'an Çevirileri). *Akademik Bakış Dergisi*, 57, 264-279.
- Eva-Maria El-Shabassy*. (2020, Temmuz 17). everybodywiki.com. https://de.everybodywiki.com/Eva-Maria_El-Shabassy
- Eva-Maria El-Shabassy (75)*, ZMD'de uzun yıllara dayanan bağlılık ve aktif bağlılık için bir ödül aldı. (2021). islam.de. <https://islam.de/33347>
- Fatima Grimm*. (t.y.). Wikipedia. Geliş tarihi 03 Temmuz 2023, gönderen https://en.wikipedia.org/wiki/Fatima_Grimm
- Gökkır, N. (2016). Kitabiyat/Book Reviews The Study Quran: A New Translation and Commentary, Seyyed Hossein Nasr v.dğr., New York: HarperCollins Publishers, 2015, 1988 sayfa. *İslâm Araştırmaları Dergisi*, 36, 179-182.
- Halima Krausen*. (2022, Mart 17). Wikipedia. https://de.wikipedia.org/wiki/Halima_Krausen
- Haroun, Y. (2022). When women and men collaborate to translate the Qur'an: An 'interactive' approach". *Parallèles*, 34(1), 180-192.
- Hasan, A. F. (2013). Târîhu tercemti'l-Kur'âni'l-Kerîm ile'l-luğati'r-Rûsiyye. *Mecelletu'l-elsin li't-terceme*, 11, 105-110.
- Hassen, R. (2011). English Translation of the Quran by Women: The Challenges of 'Gender Balance' in and Through Language. *MonTI. Monografías de Traducción e Interpretación*, 3, 211-230.
- Hassen, R. (2012). *English Translations of the Quran by Women: Different or Derived?* [Doktora Tezi]. University of Warwick.
- Hassen, R. (2018). From a Slave to a Translator: Conflicts and Mediation in Fatma-Zaïda's Translation of the Quran. İçinde D. Roig-Sanz & R. Meylaerts (Ed.), *Literary Translation and Cultural Mediators in "Peripheral" Cultures* (ss. 211-234). Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-319-78114-3_8
- Hassen, R., & Şerban, A. (2018). Translation of Religious Writings. İçinde C. Sin-Wai (Ed.), *An Encyclopedia of Practical Translation and Interpretation* (1. bs, C. 1, ss. 325-350). The Chinese University of Hong Kong.
- Humeyd, A. A. (2007). Min cuhûdi'l-mer'ati fî tefsîri'l-Kur'âni'l-Kerîm fi'l-asri'l-hadis. *Mecelletu kulliyeti's-serîa ve'd-dirâsât el-İslâmiyye*, 25, 165-232.
- In the Name of God, the Merciful, the Compassionate*. (t.y.). The Sublime Quran. Geliş tarihi 11 Haziran 2022, gönderen <https://www.sublimequran.org/>
- Interview with Laleh Bakhtiar on The First English Translation of the Qur'an by an American Woman*. (2007). The American Muslim (TAM). http://www.theamericanmuslim.org/tam.php/features/articles/interview_with_laleh_bakhtiar_on_the_first_english_translation_of_the_quran/
- İsrafilova, F. (2015). *Rusça Kur'an Çevirilerine Karşılaştırmalı Bir Bakış* [Doktora Tezi]. Erciyes Üniversitesi.
- İttihâd, S. (2019, Eylül 3). *El-Alime er-Rûsiyye İmân Valiria Porohova: El-İslâm.. Selam*. Sahîfetu'l-İttihâd. <https://www.alittihad.ae/article/51574/2019/الإسلام-سلام-إيمان-فاليريا-بوروخوفا-الإسلام-سلام>
- Jacobsen, B. A., Larsson, G., & Sorgenfrei, S. (2015). The Ahmadiyya Mission to the Nordic Countries. İçinde J.

- L. Rewis & I. B. Tollefsen (Ed.), *Handbook of Nordic New Religions* (ss. 359-373). Brill.
- Karl Wolff. (t.y.). Wikipedi. Geliş tarihi 03 Temmuz 2023, gönderen https://tr.wikipedia.org/wiki/Karl_Wolff
- Kazzâz, M. A. A. H. (2014). Hareketu'l-istişrâk er-Rûsi ve tercemetu maânî elfâzi'l-Kur'âni'l-Kerîm. *Dirâsât İstişrâkiyye*, 1, 231-282.
- Khan, S. (2023, Mayıs 19). *Qur'an Translation Of The Week #157: Feminist? Qur'anist? Perennialist? Aḥmadi? Or Sufi Mystic? Harmonizing The Multiple Identities Of Laleh Bakhtiar In Her Translation Of The Sublime Quran*. GloQur The Global Qur'an. <https://gloqur.de/quran-translation-of-the-week-156-from-glorieuzeto-heilige-the-distribution-of-dutch-quran-translations/>
- Khan, S. A., Jahantab, Z., Nazir, N., & Siddiq, A. (2021). Women Contributions in Translating Islamic Books: A Criticaltextual Translational Analysis. *Palarch's Journal Of Archaeology Of Egypt/Egyptology*, 18(8), 5004-5018.
- Khatib, A. (2018). Lost in Translation: The Ideological Effects of the Translator and the Interpreter on the Qur'anic Text. *Aligrah Journal of Quraniq Studies*, 1(1), 1-21.
- Kubo, C. (2017). *Interview with Sheikha Halima Krausen "Women do the real work!"*. Qantara.de. <https://en.qantara.de/content/interview-with-sheikha-halima-krausen-women-do-the-real-work>
- Kuran çevirilerinin listesi*. (t.y.). Stringfixer. Geliş tarihi 16 Haziran 2022, gönderen http://stringfixer.com/tr/Gerrans,_S
- Kur'an ve Kânûnu'l-Muhammediyîn: Târîhu tercemeti'l-Kur'âni ile'l-luğati'r-Rûsiyye*. (t.y.). İslam-Russia. Geliş tarihi 11 Haziran 2022, gönderen <https://islam-russia.com/kultura/alqran-aw-qanwn-almhmdyyn-tarykh-trjmat-alqran-aly-allght-alrwsyt/>
- Külünk, S. Ü. (2022). The uncharted experience of women translators of the Qur'an in Turkey. *Parallèles*, 34(1), 141-151.
- Laleh Bakhtiar. (2022). İçinde *Wikipedia*. https://en.wikipedia.org/w/index.php?title=Laleh_Bakhtiar&oldid=1081603769
- Lamya Kaddor. (2023, Mart 17). Wikipedia. https://en.wikipedia.org/wiki/Lamya_Kaddor
- Lamya Kaddor, Rabeya Müller: *Der Koran. Für Kinder und Eltern*. (t.y.). Socialnet. Geliş tarihi 05 Temmuz 2023, gönderen <https://www.socialnet.de/rezensionen/6115.php>
- Lawrence, B. B. (2016). The Study Quran: A New Translation and Commentary. *Hartford Seminary The Muslim World*, 1-2, 1-5.
- Linda ilham Barto. (2020). Everybodywiki. https://en.everybodywiki.com/Linda_iLham_Barto
- Long, L. (2011). Women translators of Sacred Texts—Female vocies in translation. İçinde O. Palusci (Ed.), *Traduttrici Female Vocies across Languages* (1. bs, ss. 47-58). Tangram Edizioni Scienfiche.
- Mahmûd, H. M. (2021). *Ebrezu cuhûdi'n-nisâi fî tefsîri'l-Kur'âni'l-Kerîm munzu'l-karni'r-râbi'aşer el-hicrî* (1. bs). Karimeknes79 nâşîrûn.
- Mehrizi, M. (2006). Cinsiyet ve terceme-i Kur'an-ı Kerim. *Beyyinât*, 49-50, 33-41.
- Memoirs of a Hillbilly Muslim*. (2011, Haziran 15). Amazon.Com.
- Mistik dışavurumun 'ne'si, 'niçin'i, 'nasıl'ı*. (2007, Haziran 6). [Text]. Yeni Şafak; Yeni Şafak. <https://www.yenisafak.com/hayat/mistik-disavurumun-nesi-nicini-nasili-53872>
- Nassimi, D. M. (2008). *A thematic comparative review of some English translations of the Qur'an* [Doktora Tezi]. University of Birmingham.
- Nederlandse vertalingen van de Koran: Een bibliografisch overzicht - latere Nederlandse vertalingen*. (t.y.). Webspase. Geliş tarihi 16 Haziran 2022, gönderen https://webspase.science.uu.nl/~gent0113/islam/koran_vertalingen_2.htm
- Orunbekov, Ş. (2017). Бйык Куранды Орус Тилине Которгон Эң Алгачкы Мусулман Аял: Иман Валерия Порохова (Iyık Kur'andı Orus tilinekotorgon en algaçkı musulman ayal: İman Valeriya Prohova). *Uluslararası Türk Lehçe Araştırmaları Dergisi (Türklad)*, 1(2), 120-127. <https://doi.org/10.30563/turklad.356611>
- Palanci, M. (2017). *İngilizce Kur'an Çevirilerinde Eşdeğerlilik Sorunu: M.A.S. Abdel Haleem ve Tarik Khalidi*

- Örneği [Yüksek Lisans Tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Parray, T. A. (2018). 'K. A. Nizami Centre for Quranic Studies' and 21st Century Quranic Studies in English. *Aligarh Journal Of Quranic Studies*, 1(1), 99-109.
- Pink, J. (2020). *Qur'an Translation Of The Week #29: The Qur'an For Children And Adults By Lamya Kaddor And Rabeya Müller*. GloQur The Global Qur'an. <https://gloqur.de/quran-translation-of-the-week-29-the-quran-for-children-and-adults-by-lamya-kaddor-and-rabeya-muller/>
- Pink, J. (2021, Şubat 15). *Mary statt Maryam?* GloQur The Global Qur'an. https://gloqur.de/wp-content/uploads/2021/02/FAZ_Pink_Koranuebersetzungen_2021.pdf
- Rabeya Müller. (2022, Aralık 30). Wikipedia. https://de.wikipedia.org/wiki/Rabeya_M%C3%BCller
- Sadiqa, Q. (2018). *Den Heliga Qur'anen Arabisk Text Med Svensk Översättning*. Islam International Publications Ltd.
- Saipova, S. (2006). *İgnatij Yulianoviç Kuraçkovskiy ve İman Valeriya Porohova'nın Rusça Kur'an Tercümeleri* [Yüksek Lisans Tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Sancaktar, A. (2007). "İslam" kelimesini mealden çıkardı! (World). Uluslararası Kur'an Haber Ajansı; iqna.ir. <https://iqna.ir/tr/news/1533578>
- Schäfers, V. B. (2014). *Islamunterricht an deutschen Schulen Der Streit um das Kopftuch bei Lehrerinnen*. deutschlandfunk. <https://www.deutschlandfunk.de/islamunterricht-an-deutschen-schulen-der-streit-um-das-100.html>
- Shabab, O. A. S. (2017). *Linguistic Interpretation: The interpretive frame first person domain*. King Fahd National Library Cataloging-in-Publication Data.
- Shabab, O. S. (1423). The Evolution of Translation Culture: Translating the Holy Quran into French. *Journal of King Saud University Languages and Translation*, 15, 21-48.
- Shovkhalov, İ. (2006). *Kur'an-ı Kerim'in Rusça Tercümeleri (Mana Doğruluk Bakımından Değerlendirilmesi)* [Yüksek Lisans Tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Svanberg, I. (1999). The Nordic Countries. İçinde D. Westerlund & I. Svanberg (Ed.), *Islam Outside the Arap World* (1. bs, ss. 379-401). Routledge.
- Şerban, A., & Hassen, R. (2022). Introduction: Women translators of religious texts. *Parallèles*, 34(1), 3-9.
- Tercemetu maâni'l-Kur'ân ile'r-Rûsiyye – Mevkiu makâlâti'l-İslâmweb*. (2016). Islamweb. <https://www.islamweb.net/ar/article/37906/%D8%AA%D8%B1%D8%AC%D9%85%D8%A9-%D9%85%D8%B9%D8%A7%D9%86%D9%8A-%D8%A7%D9%84%D9%82%D8%B1%D8%A2%D9%86-%D8%A5%D9%84%D9%89-%D8%A7%D9%84%D8%B1%D9%88%D8%B3%D9%8A%D8%A9>
- Tercemetu maâni'l-Kur'âni'l-Kerîm ile'r-Rûsiyye... Rihletu's-siâb ve'l-ikâbât ve eseruhâ fi't-târîhi's-sakâfe er-Rûsiyye*. (2019). *Rusiya bi'l-Arabiyye*. <https://russiarab.com/archives/17352/>
- The First English Translation of the Quran (Koran) by an American Woman How does this translation of the Sublime Quran by Laleh Bakhtiar, Ph. D., differ from other English translations?* (t.y.-a). islam matters now. http://www.islammattersnow.com/islammattersnow.com/DR._LALEH_BAKHTIAR.html
- The First English Translation of the Quran (Koran) by an American Woman How does this translation of the Sublime Quran by Laleh Bakhtiar, Ph. D., differ from other English translations?* (t.y.-b). islam matters now. http://www.islammattersnow.com/islammattersnow.com/DR._LALEH_BAKHTIAR.html
- The History of Ahmadiyya in Sweden*. (t.y.). Ahmadiyya Factcheckblog. <https://ahmadiyafactcheckblog.com/2021/09/19/the-history-of-ahmadiyya-in-sweden/>
- The Sublime Quran Pocket Size (Laleh Bakhtiar)*. (2009). Islamicbookstore.Com. <https://www.islamicbookstore.com/b10880.html>
- Umm Muhammad, E. A., Bantley, A. J., & Kennedy, M. J. (1997). *The Qur'an Arabic Text with Corresponding English Meaning* (1. bs). Abulqasim Publishing.
- Verse in Koran on beating wife gets a new translation. (2007, Mart 25). *The New York Times*. <https://www.nytimes.com/2007/03/25/world/americas/25iht-koran.4.5017346.html>
- Von Denffer, A. (2007). History of the Translation of the Meanings of the Qur'an in Germany up to the Year 2000

A Bibliographic Survey. *Mecelletu'l-buhûs ve'd-dirâsâti'l-Kur'âniyye*, 3, 5-62.

Yakubovych, M. (2020). *Qur'an Translation Of The Week #02: Koran Pervod Smyslov*. GloQur The Global Qur'an. <https://gloqur.de/quran-translation-of-the-week-02-koran-pervod-smyslov/>

Zaida, F. (1861). *L'Alkoran! Le Livre par excellence Traduction textuelle de l'arabe* (1. bs). Imprimerie dela Societe typographique Franco-Portugaise.

Zaidan, A., & Zaidan, D. (ts.). *Mokhtaser Sahih el-Bukhari Text and Translation* (1. bs, C. 1). Islamic Inc. Publishing and Distribution.

Zavadski, K. (2017, Mart 26). 'This Is Going to Hurt' Is the Best New TV Show of the Summer. *The Daily Beast*. <https://www.thedailybeast.com/this-is-going-to-hurt-is-the-best-new-tv-show-of-the-summer>

Zeyûb, A. A. (2020). Cuhûdu'l-mer'ati'l-muâsire fi tefsîri'l-Kur'âni'l-Kerîm. *Dirâsât ulûmu's-şerîa ve'l-kânûn*, 47(2), 97-115.

Structured Abstract

According to our findings, the Holy Qur'an was first translated and printed by a woman in 1861. The translator was a woman named Fatma Zaida. Fatma Zaida was the concubine of a man named Ali Efendi. She probably became a Muslim through a teacher she met while she was in Istanbul. This teacher also taught her about the Qur'an and the religion of Islam. Fatma Zaida translated the Qur'an into French and published it in Lisbon, where she later settled. This was the first translation made by a woman. It was also the first translation made by a woman who later converted to Islam. Other women who later converted to Islam also translated the Qur'an. One of them was a lady named Nasirah Zimmermann. This lady translated the Qur'an into Dutch. The translation was published in 1953. Apart from this, we could not identify the lady who translated the Qur'an into Dutch. In 1988, a translation by a woman named Qanita Sadiqa, a convert to Islam, was published. This translation was made in Swedish. We could not identify any other lady who translated the Qur'an into Swedish. Iman Valeriya Porohova is a lady who converted to Islam during the Soviet Union. She translated the Qur'an into Russian and published it in 1991. Dina al-Zahra Zaidan, originally from England and raised in a Catholic family, translated the Qur'an into English after her conversion to Islam. Dina's translation, which she did with her husband, was published in 1991. German Muslim converts to Islam have also translated the Qur'an into German. One of these translations was edited by women. The translation committee was headed by three ladies, Fatima Heeren Sarka Grimm, whose real name was Helga Lili Wolff, Halima Krausen and Eva Maria el-Shahbassy, and these three ladies translated the most. All three of these ladies later converted to Islam. The translation, which took a long time, was completed and published in 1996. Three American ladies, Emily Assami (Umm Muhammad), Amatullah J. Bantley and Mary M. Kennedy, were later converts to Islam. These three ladies translated the Holy Qur'an into English and their translations were published by Saheeh International in Saudi Arabia in 1997. Aisha Bewley was originally from the United States and later converted to Islam. Together with her husband, she translated the Qur'an into English. Laleh Bakhtiar was born in America to an Iranian Muslim father and an American Christian mother and was raised as a Christian. Bakhtiar, who later converted to Islam, translated the Qur'an into English and published it in the United States in 2007. Bakhtiar's translation caused great controversy and was subjected to much criticism. She drew great criticism for her feminist approach, especially in the translation of verses concerning women. Rabeya Müller is a German woman who later converted to Islam. Her friend Lamya Kaddor was born and raised in Germany to a Syrian Muslim family who had emigrated to Germany long ago. Together they translated the Qur'an into German. The translation of these two women, who describe themselves as liberal Muslims, was published in 2008. Maria Massi Dakake is an American woman who later converted to Islam. She took part in a translation of the Qur'an edited by Seyyed Hussein Nasr and translated and commented on many suras into English. This translation was published in 2015. Zsuzsanna Kiss is a lady of Hungarian origin. She is mostly engaged in translation work. Thanks to the Muslims she met in Hungary, she entered Islam and took the name Halime. Halime Zsuzsanna Kiss translated the Qur'an into Hungarian. Her translation was published in 2016. The last lady we have identified who translated the Qur'an is an American woman named Linda Ilham Barto. Linda, who served in the US army for a while, translated the Qur'an into English with her husband. In her translation, Linda mostly targeted young people and used simple English.

As can be seen, the Qur'an was translated 13 different times by women who entered Islam later. 17 women worked in these translations. In other words, the delicate hands of 17 ladies touched the Qur'an to translate it. All of these ladies were former Christians who later converted to Islam. After becoming Muslims, they translated the Qur'an in order to introduce it to their own societies. Among them, there are those who adopted the classical Islamic understanding and translated the Qur'an accordingly, as well as those who translated it under the influence of some new movements. These have translated the Qur'an from a rather liberal and feminist point of view. Again, while some of them have the understanding that we call Ahl al-Sunnah wa'l-Jama'ah, which constitutes the vast majority of Muslims, some of them adhere to the Shi'ite understanding, which is more common in Iran and Iraq. There are also Qadiani women among these ladies. Naturally, they translated the Qur'an based on the Qadiani mentality.

Most of these ladies are Americans. German ladies come afterwards. There is also one person each from Russia, Sweden, the Netherlands, England and Hungary. Some of these ladies do not have sufficient knowledge about Arabic grammar, Qur'anic sciences and Islam. However, they felt the need to translate the Qur'an. The translations made by those who entered Islam later are very important. Because they know better the situation, interest and level of their interlocutors and they make their translations accordingly. Just as the Qur'an is translated by men, it should also be translated by women. However, it is not right to make ideological reflections in Qur'an translations and to exhibit an approach that will highlight certain understandings. The Qur'an can and should be translated provided that there is sufficient command of the Arabic language, knowledge of the meaning and spirit of the Qur'an, the essence and purpose of Islam, compliance with the translation techniques of the Qur'an, and sincerity and sincerity in the person who will do this.